

Міністерство освіти і науки
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет
Кафедра обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

для здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

**ОБЛІК І КОНТРОЛЬ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ**

виконала:

студентка спеціальності

071 “Облік і оподаткування”

Бурлак Богдана Богданівна

науковий керівник:

Ph.D, асист. Кузьмін Т.Л.

рецензент:

к.е.н., доц. Савків У.С.

Івано-Франківськ – 2025 р.

Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника

Інститут, факультет економічний
Кафедра обліку і оподаткування
Освітній рівень “магістр”
Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Іван БАЛАНІЮК

“ 7 ” листопада 2024 р.

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТКИ
Бурлак Богдани Богданівни

1. Тема роботи “Облік і контроль виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах”

керівник роботи: Кузьмін Тетяна Леонідівна, доктор філософії PhD, асистент кафедри обліку і оподаткування.

2. Перелік питань, які потрібно розробити (детальний план дипломної роботи):

- дослідити поняття та класифікацію виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах;
 - виокремити особливості обліку виробничих запасів у сільському господарстві: методичні підходи;
 - вивчити нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів в Україні
 - розкрити організацію облікового процесу виробничих запасів досліджуваного підприємства;
 - дослідити методику обліку виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”;
 - вивчити організацію внутрішнього контролю виробничих запасів досліджуваного підприємства
 - провести аналіз динаміки та структури виробничих запасів досліджуваного підприємства;
 - здійснити оцінку ефективності використання виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”;
 - розробити напрямки удосконалення обліку і контролю виробничих запасів із застосуванням сучасних технологій.
-

3. Дата видачі завдання 04.12.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Розділ 1. "ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВА"	17.03.2025 р.	Виконано <i>[підпис]</i>
2	Розділ. 2 "ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ФГ "КУТ ХЛІБОРОБА"	27.06.2025 р.	Виконано <i>[підпис]</i>
3	Розділ. 3 "ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ У ФГ "КУТ ХЛІБОРОБА"	14.11.2025 р.	Виконано <i>[підпис]</i>

Студент

Керівник роботи

[підпис]
[підпис]

Богдана БУРЛАК

Тетяна КУЗЬМІН

ВІДГУК

наукового керівника PhD, асистента кафедри обліку і оподаткування на кваліфікаційну роботу магістра 2 курсу групи ОО(з)-М2 Бурлак Богдани Богданівни на тему “Облік і контроль виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах”.

На сучасному етапі облік і аналіз виробничих запасів підприємств потребують удосконалення та застосування нових підходів для вирішення наявних проблем у їх відображенні в облікових та фінансових звітах. У контексті розвитку бізнесу та зміцнення його виробничого потенціалу в умовах ринкової економіки ефективне управління матеріальними ресурсами набуває особливої важливості, оскільки для цього потрібна достовірна та своєчасна інформація, що формується через систему обліку, аналізу та контролю. Саме тому дана проблема залишається надзвичайно актуальною для подальших досліджень.

У кваліфікаційній роботі студентки досліджено поняття та класифікацію виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах. Виокремлено особливості обліку виробничих запасів у сільському господарстві та методичні підходи до їх ведення. Проаналізовано нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів в Україні. Розглянуто організацію облікового процесу та методику обліку виробничих запасів на прикладі діяльності ФГ “Кут Хлібороба”. Досліджено організацію внутрішнього контролю запасів на підприємстві, проведено аналіз їх динаміки та структури, а також оцінку ефективності використання. На основі отриманих результатів запропоновано напрямки удосконалення обліку та контролю виробничих запасів із застосуванням сучасних технологій.

Загальний висновок: кваліфікаційна робота Бурлак Богдани Богданівни на тему: “Облік і контроль виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах” є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом і формою відповідає вимогам щодо таких робіт, допускається до захисту із позитивною оцінкою, а її авторка заслуговує присудження другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 “Облік і оподаткування”.

Науковий керівник:
PhD, асистент кафедри обліку та оподаткування
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Тетяна КУЗЬМІН

“28” листопада 2025 р.

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента на кваліфікаційну роботу магістра 2 курсу групи ОО(з)-М2 Бурлак Богдани Богданівни на тему “Облік і контроль виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах”.

Кваліфікаційна робота, представлена на розгляд, присвячена комплексному дослідженню системи обліку та контролю виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах, яка є ключовою складовою управління матеріальними ресурсами аграрного сектору. Виробничі запаси – це фундамент, що забезпечує безперервність аграрних технологічних процесів, своєчасність виконання польових робіт, стабільність виробництва та фінансових результатів підприємства. До їх складу входять насіння, корми, добрива, паливо, запасні частини, будівельні матеріали й інші ресурси, без яких неможливе повноцінне функціонування господарства.

Об'єктом дослідження виступають процеси ведення обліку та здійснення контролю виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”.

Предметом дослідження є організаційні та методичні підходи до обліку і контролю виробничих запасів на даному підприємстві.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що робота виконана на актуальну тему, яку автором логічно і послідовно розкрито відповідно до питань плану у контексті обліку і контролю виробничих запасів досліджуваного підприємства.

Загальний висновок: кваліфікаційна робота Бурлак Богдани Богданівни на тему: “Облік і контроль виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах” є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом і формою відповідає вимогам щодо таких робіт, допускається до захисту із позитивною оцінкою, а її авторка заслуговує присудження другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 071 “Облік і оподаткування”.

Рецензент:

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та маркетингу
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Уляна САВКІВ

“28” листопада 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота за другим (магістерським) рівнем вищої освіти виконана Бурлак Б.Б.

Назва роботи: “Облік і контроль виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах”.

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування”.

Кваліфікаційна робота містить: 104 сторінки, список літератури з 46 найменування, таблиць 11; рисунків 11; додатків 1.

Об’єктом дослідження є процеси обліку і контролю виробничих запасів, які здійснюються у ФГ “Кут Хлібороба”.

Предметом дослідження є організаційно-методичні аспекти обліку і контролю виробничих запасів на досліджуваному підприємстві.

Мета роботи полягає у дослідженні теоретичних і методичних аспектів обліку і контролю виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення цих процесів.

Практичний аспект. Практична цінність отриманих результатів дослідження полягає в тому, що запропоновані рекомендації та висновки щодо удосконалення обліково-аналітичних і контрольних процесів у сільськогосподарському підприємстві сприятимуть покращенню ефективності управління виробничими запасами на досліджуваному підприємстві.

Ключові слова: виробничі запаси, облік, контроль, аналіз, управління запасами, ефективність використання.

Рік виконання роботи 2024-2025.

Рік захисту роботи 2025.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	13
1.1. Поняття та класифікація виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах	13
1.2. Особливості обліку виробничих запасів у сільському господарстві: методичні підходи	22
1.3. Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів в Україні... 31	
Висновок до розділу 1	39
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ФГ “КУТ ХЛІБОРОБА”	40
2.1. Організація облікового процесу виробничих запасів досліджуваного підприємства	40
2.2. Методика обліку виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”	49
2.3. Організація внутрішнього контролю виробничих запасів досліджуваного підприємства	58
Висновок до розділу 2	66
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ У ФГ “КУТ ХЛІБОРОБА”	68
3.1. Аналіз динаміки та структури виробничих запасів досліджуваного підприємства	68
3.2. Оцінка ефективності використання виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”	77
3.3. Напрямки удосконалення обліку і контролю виробничих запасів із застосуванням сучасних технологій	86
Висновок до розділу 3	94

ВИСНОВОК	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100
ДОДАТКИ	104

ВСТУП

Актуальність теми. Облік і контроль виробничих запасів є важливими елементами управлінського процесу в сільськогосподарських підприємствах. Запаси, які включають сировину, матеріали, паливо, запчастини та інші ресурси, використовуються в процесі виробництва, що вимагає точного та ефективного обліку для забезпечення безперебійного виробництва. Коректний облік запасів дозволяє підприємствам контролювати витрати, знижувати ризики втрат і недостач, а також ефективно управляти ресурсами. Зокрема, в сільському господарстві, де наявність запасів безпосередньо впливає на обсяги виробництва та можливість своєчасного виконання агротехнічних заходів, важливою є не лише їх кількість, але й своєчасна оцінка вартості, що дозволяє уникнути фінансових нестабільностей. Система обліку і контролю запасів має базуватися на вимогах законодавства та професійних стандартів, що забезпечує прозорість фінансової діяльності і знижує можливість помилок у фінансових звітах.

На сьогодні облік та аналіз виробничих запасів підприємств вимагають удосконалення та впровадження нових підходів для вирішення існуючих проблем у їх відображенні в обліковій та фінансовій звітності. У контексті розвитку бізнесу та зміцнення його виробничого потенціалу в умовах сучасної ринкової економіки ефективне управління матеріальними запасами набуває особливого значення, адже для цього необхідна точна та своєчасна інформація, яка формується в системі обліку, аналізу та контролю. Тому зазначена тема є надзвичайно актуальною для подальших досліджень.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і методичних аспектів обліку і контролю виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення цих процесів. Для досягнення зазначеної мети у роботі поставлені такі завдання:

- дослідити поняття та класифікацію виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах;

- виокремити особливості обліку виробничих запасів у сільському господарстві: методичні підходи;
- вивчити нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів в Україні
- розкрити організацію облікового процесу виробничих запасів досліджуваного підприємства;
- дослідити методику обліку виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”;
- вивчити організацію внутрішнього контролю виробничих запасів досліджуваного підприємства
- провести аналіз динаміки та структури виробничих запасів досліджуваного підприємства;
- здійснити оцінку ефективності використання виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”;
- розробити напрямки удосконалення обліку і контролю виробничих запасів із застосуванням сучасних технологій.

Об’єкт дослідження. Об’єктом дослідження є процеси обліку і контролю виробничих запасів, які здійснюються у ФГ “Кут Хлібороба”.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є організаційно-методичні аспекти обліку і контролю виробничих запасів на досліджуваному підприємстві.

Методи дослідження. Для дослідження обліку та контролю виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах застосовуються кілька методів, що дають змогу комплексно вивчити дане питання. Один з основних методів – це аналіз документів, який включає вивчення нормативно-правових актів, стандартів бухгалтерського обліку та внутрішніх документів підприємств, що регулюють облік запасів. Це дозволяє оцінити, наскільки облікові процеси відповідають чинному законодавству. Метод порівняльного аналізу також є важливим, оскільки дає змогу порівняти різні підходи до обліку запасів у сільськогосподарських підприємствах і визначити найефективніші методи управління та контролю.

Інтерв'ю та опитування керівників і працівників бухгалтерських служб підприємств допомагають виявити практичні аспекти ведення обліку та контролю, а метод моделювання дозволяє створити теоретичні моделі обліку запасів для дослідження їх ефективності в різних умовах господарської діяльності. Статистичний метод використовується для аналізу ефективності обліку запасів, оцінки впливу на фінансові результати підприємства та виявлення закономірностей у використанні матеріальних ресурсів. Крім того, метод системного аналізу дає змогу досліджувати всі етапи обігу запасів у сільськогосподарському підприємстві, що дозволяє комплексно оцінити ефективність існуючої системи обліку та контролю.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна отриманих результатів полягає у вдосконаленні організації та методів обліку, аналізу і контролю виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах, а також у розробці шляхів оптимізації їхнього управління. В рамках дослідження проведено аналіз застосування економічного аналізу для покращення ефективності управління виробничими запасами на прикладі діяльності сільськогосподарського підприємства.

Практичне значення отриманих результатів. Практична цінність отриманих результатів дослідження полягає в тому, що запропоновані рекомендації та висновки щодо удосконалення обліково-аналітичних і контрольних процесів у сільськогосподарському підприємстві сприятимуть покращенню ефективності управління виробничими запасами на досліджуваному підприємстві.

Апробація результатів роботи. За результатами дослідження було підготовлено та опубліковано наукову статтю у фаховому журналі “Інвестиції: практика та досвід”, № 7 за 2025 рік, під назвою “Обліково-правові аспекти функціонування державних некомерційних підприємств як об'єкта консалтингового та аутсорсингового супроводу”.

Обсяг та структура дослідження. Кваліфікаційна робота включає такі структурні елементи: вступ, три основні розділи, висновки, список використаних

джерел та додатки. Основний зміст викладено на 104 сторінках тексту. У роботі представлено 11 рисунків, 11 таблиць і 1 додаток. Список використаних джерел налічує 46 найменування та займає 4 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

1.1. Поняття та класифікація виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах

Виробничі запаси є важливим елементом ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств, оскільки вони використовуються для здійснення основних виробничих процесів, забезпечуючи безперервність і ефективність діяльності. Під виробничими запасами розуміють матеріальні цінності, які використовуються в процесі виробництва та в ході виконання інших господарських операцій, зокрема для потреб обробки земель, утримання тварин, а також для будівництва та ремонту техніки. Оскільки сільське господарство є галуззю з високими вимогами до якісних і кількісних характеристик запасів, організація їх обліку та класифікації має важливе значення для належного функціонування підприємства.

Класифікація виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах базується на їх функціональному призначенні та характері використання. Відповідно до нормативних актів, матеріальні цінності поділяються на різні категорії: засоби праці, предмети праці, паливно-мастильні матеріали, насіння, добрива, кормові культури тощо. Різноманітність і специфіка застосування виробничих запасів вимагають розробки чіткої класифікації, що забезпечить ефективний облік, контроль та управління цими ресурсами, сприяючи оптимізації витрат і підвищенню продуктивності в аграрному секторі.

Запаси на підприємствах різних секторів економіки є ключовою складовою активів і виробничого капіталу. Вони займають важливу позицію серед інших елементів майна, займаючи домінуючу частку в структурі витрат, що має значний вплив на результати господарської діяльності і відображення фінансового стану підприємства.

Аналіз наукових підходів до економічного змісту досліджуваної категорії виявляє наявність певних суперечностей у трактуванні термінів. Зокрема, спостерігається неоднозначне використання термінів, таких як “запаси”, “виробничі запаси”, “матеріальні запаси”, “матеріальні цінності” та “матеріальні ресурси”. Ці дискусії дозволили науковцям сформулювати різні підходи до визначення поняття “запаси”.

Так, Хоменко Н.В. зазначає, що запаси – це ресурси, які мають попит, але на даний момент не використовуються в процесах виробництва чи особистого споживання. Вони можуть бути різних типів, включаючи матеріальні, фінансові, трудові та інші ресурси, що тимчасово не застосовуються [1, с. 53].

Дмитренко А.В. вважає, що запаси, які є оборотними активами у матеріальній формі, належать установі і використовуються для її діяльності або перебувають у процесі виготовлення продукції, виконання робіт чи надання послуг. Очікується, що ці ресурси будуть витрачені або використані в межах одного року [2, с. 151].

На думку Василенко В.О. та Ткаченко Т.І., запаси можна трактувати як “матеріальні ресурси, які зберігаються на підприємстві у вигляді резервів”. Вони є невід’ємною частиною обігових коштів і використовуються у межах нормованих обсягів для забезпечення стабільної діяльності підприємства та ефективного виконання його функцій [3, с. 152].

Економічна енциклопедія дає визначення, що запаси є складовою частиною обігових коштів підприємства і включають в себе різноманітні матеріальні ресурси, такі як засоби виробництва, сировина, паливо, готова продукція та інші необхідні для функціонування організації цінності [4, с. 264]. Вони забезпечують безперервність виробничих процесів, задоволення попиту на товари та послуги, а також сприяють розширеному відтворенню, оскільки використовуються для виробництва нових товарів і послуг або їх споживання. Ці ресурси тимчасово не використовуються, але вони мають бути використані в межах встановлених норм або в процесі виконання господарських операцій підприємства.

Багрій К.Л. зазначає, що запаси являють собою різноманітні ресурси, які є власністю підприємства і призначені для подальшого використання в процесі виробництва або надання послуг, але на поточний момент не залучені до операційної діяльності. До них відносяться сировина, матеріали, паливо, запасні частини, обладнання, машини, товари для перепродажу, а також інші необхідні для функціонування підприємства ресурси, включаючи енергію та допоміжні засоби [5, с. 105]. Запаси є важливою складовою частиною обігових коштів підприємства, сприяючи безперервності виробничого процесу та виконанню зобов'язань перед споживачами.

Нашкерська Г.В. стверджує, що запаси є частиною оборотних активів підприємства і складаються з ресурсів, які передбачаються для використання в межах одного операційного циклу або протягом року. Вони включають сировину, матеріали, готову продукцію, товари для продажу та інші засоби, що використовуються у виробничому процесі чи для забезпечення поточної діяльності підприємства [6, с. 64]. Запаси допомагають підтримувати безперервність роботи підприємства, задовольняючи поточні потреби в ресурсах для здійснення господарських операцій та виконання зобов'язань.

Атамас П. зазначає, що матеріальні запаси складають важливу частину майна підприємства, що активно використовується в процесі виробництва товарів, виконання робіт та надання послуг. Вони можуть бути призначені для подальшого продажу, обробки або для задоволення внутрішніх потреб організації, таких як управлінські завдання чи оптимізація ресурсів. Задоволення цих потреб сприяє підвищенню ефективності управління підприємством, знижуючи витрати та підвищуючи продуктивність [7, с. 88]. Матеріальні запаси є важливим інструментом для підтримання безперебійної роботи організації та сприяють досягненню її стратегічних цілей.

Канева Т.В. вказує, що запаси – це оборотні активи, які перебувають у фізичній формі і є власністю організації. Вони є необхідною умовою для забезпечення належного функціонування установи, а також можуть бути на етапі використання у виробничому процесі чи наданні послуг [8, с. 80]. Зазначено, що

ці активи повинні бути використані протягом одного року. Окрім того, до запасів відносяться і ті ресурси, що ще не застосовуються у виробництві, але відіграють важливу роль у забезпеченні безперервності робочих процесів і в подальшому будуть використовуватися для виконання завдань установи.

Кулаковська Л.П. та Піча Ю.В. визначають, що запаси – це предмети праці, які виконують важливі функції в господарській діяльності підприємства. По-перше, вони зберігаються для подальшої реалізації в рамках звичайної господарської діяльності, забезпечуючи безперебійний процес продажу товарів чи послуг. По-друге, ці матеріали використовуються безпосередньо в процесі виробництва з метою подальшої реалізації виготовленої продукції, що сприяє безперервності виробничих циклів. І, по-третє, запаси можуть зберігатися для використання під час виконання робіт або надання послуг, а також для управлінських потреб підприємства, сприяючи ефективному управлінню ресурсами і забезпеченню безперебійної роботи організації [9, с. 168].

Одним з основних документів, який регулює принципи обліку, аналізу та контролю в лісомисливському господарстві, є Н(П)СБО 9 “Запаси” [10]. Це положення визначає поняття запасів як ресурси, що знаходяться в наявності у підприємства і призначені для використання в процесі виробничої діяльності або для продажу. Згідно з Н(П)СБО 9, запаси включають сировину, матеріали, паливо, готову продукцію, а також інші ресурси, необхідні для здійснення основної діяльності підприємства. Розглянуті в цьому нормативному акті принципи обліку забезпечують чітке розмежування різних категорій запасів, що сприяє їх правильному відображенню у фінансовій звітності (рис. 1.1).

Таким чином, виробничі запаси в сільськогосподарських підприємствах – це матеріальні ресурси, які використовуються для забезпечення виробничого процесу, зокрема для вирощування, обробки та зберігання сільськогосподарської продукції. Це включає сировину, паливо, насіння, добрива, засоби захисту рослин, інвентар, технічні засоби та інші матеріали, які необхідні для здійснення господарської діяльності підприємства. Вони є оборотними активами і

використовуються в межах одного операційного циклу або року, залежно від специфіки їх застосування в процесі виробництва.

Рис. 1.1 Визначення сутності запасів згідно НП(С)БО 9

Джерело: сформовано автором на основі [10].

Класифікація виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах є важливим елементом для ефективного управління ресурсами та оптимізації процесу виробництва. Вона дозволяє систематизувати і контролювати різні види матеріальних ресурсів, що використовуються в сільському господарстві.

Класифікація виробничих запасів сільськогосподарського підприємства може здійснюватися за такими критеріями (рис. 1.2).

1. За функціональним призначенням:

– сировина та матеріали – це ресурси, що використовуються безпосередньо у процесі виробництва продукції або надання послуг. До цієї категорії відносяться такі елементи, як сільськогосподарська продукція, хімікати, металеві

та пластикові вироби, що стають частиною готової продукції. Вони є основними складовими, необхідними для завершення виробничого циклу і мають важливе значення для здійснення основної діяльності підприємства;

– товари для продажу. Ці запаси включають готову продукцію, яку підприємство виготовляє або закуповує з метою подальшого продажу. Вони можуть бути безпосередньо реалізовані споживачам, клієнтам чи роздрібним продавцям. Такий товар не проходить через етапи переробки або використання в додаткових процесах, а одразу переходить до фінальної стадії – продажу або споживання;

– допоміжні матеріали. До цієї категорії відносяться ресурси, які необхідні для забезпечення безперебійного функціонування виробничого процесу, але не входять до складу кінцевого продукту. Це можуть бути мастила, клеї, засоби для обробки обладнання, інструменти для технічного обслуговування або будівельні матеріали [11, с. 165]. Допоміжні матеріали використовуються для забезпечення працездатності підприємства, підтримки технологічних процесів, але не відіграють прямої ролі в процесі створення кінцевого продукту.

Така класифікація дозволяє чітко визначити функції кожної групи запасів в рамках підприємства і забезпечити їх ефективне управління для досягнення максимального результату в процесі виробництва та реалізації продукції.

2. За тривалістю зберігання:

– оборотні запаси – це активи, які використовуються або переробляються в межах одного операційного циклу, що зазвичай не перевищує одного року. Вони включають сировину, матеріали, напівфабрикати та інші ресурси, які повинні бути використані або реалізовані в короткостроковій перспективі. Оборотні запаси є ключовими для нормального функціонування підприємства, оскільки вони безпосередньо впливають на виробничий процес, виконання робіт або надання послуг. Прикладом таких запасів можуть бути зерно, корми для тварин, добрива та інші матеріали, що швидко зносяться або мають обмежений термін використання;

– необоротні запаси – це запаси, що зберігаються понад рік і не плануються для використання або продажу в межах наступного року. Ці активи можуть включати запасні частини, які використовуються для ремонту та обслуговування техніки, довгострокові матеріали, інструменти, обладнання, які не використовуються регулярно або мають тривалий строк служби [12, с. 59]. Необоротні запаси забезпечують стабільність і безперервність виробничих процесів на довгострокову перспективу, хоча й не беруть безпосередньої участі в річному циклі виробництва чи реалізації.

3. За ступенем обробки:

– готова продукція – це кінцевий продукт, який пройшов усі етапи виробництва і повністю готовий до продажу або використання клієнтами. Вона вже відповідає вимогам якості та стандартам, визначеним підприємством або галуззю. Готова продукція може бути реалізована або використана у внутрішньому споживанні підприємства, а також передаватися для подальшого оброблення або перепродажу. Прикладами готової продукції є хліб, молочні продукти, готові кормові суміші тощо в сільськогосподарському підприємстві;

– незавершена продукція – це товари, які перебувають у процесі виготовлення і ще не завершили весь цикл виробництва. Вони потребують подальших етапів обробки, збирання або складання для досягнення готового вигляду та характеристик. У сільськогосподарському підприємстві до незавершеної продукції можна віднести, наприклад, вирощені культури, які ще не оброблені або не готові до реалізації, а також продукцію, яка чекає на завершення циклу обробки;

– запаси сировини – це матеріали, які знаходяться на самому початку виробничого процесу і ще не пройшли жодних етапів обробки. Вони використовуються як основна база для виготовлення кінцевої продукції. Запаси сировини є важливим елементом для стабільного функціонування виробничого процесу, оскільки забезпечують наявність необхідних матеріалів для виготовлення продукції. У сільському господарстві це можуть бути насіння,

добрих, корми для тварин або інші ресурси, що використовуються для виробництва продукції.

4. За формою власності:

– власні запаси – це матеріальні ресурси, які належать підприємству або організації та перебувають під її контролем. Вони є частиною майна підприємства і використовуються без прив'язки до зовнішніх джерел. Власні запаси дозволяють підприємству забезпечити стабільність виробничого процесу і задовольняти потреби внутрішнього споживання або виробничих циклів. Наприклад, у сільському господарстві це можуть бути засоби для обробки землі, власне вироблені корми для тварин чи вирощена сировина, яка використовується на етапах виробництва;

– запозичені запаси – це ресурси, які підприємство отримує на тимчасове користування за договором оренди, позики або угодою з іншими організаціями чи установами. Запозичені запаси не є власністю підприємства, але воно має право на їх використання для виконання виробничих або інших господарських завдань. Наприклад, це може бути орендована техніка, сировина чи інші ресурси, які підприємство бере на умовах договору з постачальниками чи іншими підприємствами для тимчасового використання в процесі діяльності;

– запаси на утриманні – це запаси, які знаходяться у власності підприємства, але в даний момент не використовуються в основному виробничому процесі або для продажу. Вони можуть бути призначені для подальшого використання або зберігаються на випадок потреби в майбутньому. Такі запаси можуть включати, наприклад, товари, що знаходяться на складі, сировина чи матеріали, які поки не використано через тимчасові потреби чи сезонність виробництва. У сільському господарстві це можуть бути сезонні матеріали чи запаси, які будуть використані в наступних виробничих циклах.

5. За місцем перебування:

– постачальників – це запаси, які перебувають у постачальників або в процесі доставки до підприємства. Вони ще не надійшли на склад, але вже

замовлені або передані для подальшого використання. Такі запаси можуть бути в процесі транспортування або чекати на доставку, зберігаючись на території постачальника до моменту передачі підприємству;

– у посередників – це матеріальні ресурси, які знаходяться у посередників, тобто у компаній, що здійснюють перепродаж або обробку товарів, між постачальниками та кінцевими споживачами. У цій категорії можуть бути як готові вироби, так і сировина, що тимчасово зберігаються у посередницьких компаніях до моменту реалізації або доставки замовнику;

– у роздрібній торгівлі. Запаси, що знаходяться в торгових точках або магазинах і готові для продажу кінцевому споживачу. Це можуть бути як готові продукти, так і товари, призначені для подальшої реалізації в роздрібній мережі. Такі запаси мають короткий цикл обігу і передбачають реалізацію в найближчому майбутньому;

– у дорозі – це запаси, що перебувають у процесі транспортування від постачальника до підприємства або від одного підрозділу до іншого. Вони можуть бути на різних етапах транспортування, включаючи вантажівки, контейнери, залізничні платформи або навіть в транзитних зонах, поки не досягнуть кінцевого пункту призначення;

– у виробничому процесі – це запаси, які безпосередньо використовуються в процесі виробництва продукції або надання послуг. Вони вже активно залучені до виробничого циклу і проходять різні етапи обробки або складання до того, як стануть частиною готового продукту;

– у підзвітних осіб. Запаси, які знаходяться у відповідальних осіб, наприклад, у працівників підприємства, які мають їх в особистому користуванні для виконання певних функцій. Це можуть бути невеликі запаси матеріалів чи товарів, що були передані підзвітній особі для подальшого використання в межах її посадових обов'язків [13, с. 101];

– на складах установи. Запаси, що безпосередньо зберігаються на складах підприємства чи установи, готові для використання в господарському процесі. Вони можуть включати сировину, допоміжні матеріали, готову продукцію, а

також товари, що чекають на реалізацію. Це основна категорія для багатьох підприємств, оскільки забезпечує безперервність виробничого циклу.

Поняття та класифікація виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах мають важливе значення для ефективного управління ресурсами та забезпечення безперервності виробничих процесів. Виробничі запаси у таких підприємствах включають різноманітні матеріальні ресурси, що використовуються для виробництва сільськогосподарської продукції, виконання робіт і надання послуг. Правильна класифікація цих запасів дозволяє ефективно планувати та контролювати використання ресурсів, а також оптимізувати виробничі витрати.

Класифікація виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах за різними ознаками (функціональним призначенням, тривалістю зберігання, ступенем обробки, формою власності та місцем перебування) дає змогу підприємствам точніше визначати потреби у матеріальних ресурсах, контролювати їх рух і зберігання. Це сприяє більш ефективному управлінню запасами, знижує ризики надлишкових витрат і сприяє досягненню високих результатів у сільському господарстві. Врахування специфіки запасів допомагає підприємствам адаптуватися до змінних умов ринку та забезпечувати сталий розвиток виробничої діяльності.

1.2. Особливості обліку виробничих запасів у сільському господарстві: методичні підходи

Облік виробничих запасів у сільському господарстві є важливим елементом фінансового управління підприємствами, що займаються сільськогосподарським виробництвом. Правильна організація обліку запасів забезпечує ефективне використання ресурсів, знижує витрати та сприяє максимізації прибутку. Враховуючи специфіку сільськогосподарського виробництва, де запаси часто мають сезонний характер і зазнають впливу різних

факторів (погодно-кліматичних умов, ринкових коливань тощо), важливо мати чітке уявлення про методологічні підходи до обліку цих запасів.

Методика обліку виробничих запасів у сільському господарстві включає в себе вибір відповідних облікових стандартів, принципів і методів, що дозволяють забезпечити точність, своєчасність та прозорість облікової інформації. Оскільки сільськогосподарські підприємства використовують широкий спектр матеріальних ресурсів – від сировини та засобів виробництва до готової продукції – важливим є розуміння особливостей їхнього обліку на різних етапах виробничого процесу [14, с. 224]. У цьому контексті важливе значення має правильне застосування методів оцінки запасів, відображення їх у фінансових звітах та контроль за їхнім рухом і використанням.

Оцінка запасів є важливим елементом фінансового управління в сільськогосподарських підприємствах. Запаси займають значну частину активів таких підприємств, і правильна оцінка є необхідною для забезпечення їх ефективної роботи та досягнення стратегічних цілей розвитку. Вони являють собою оборотні активи, що перебувають у фізичній формі, є власністю підприємства та використовуються для забезпечення функціонування виробничого процесу, виконання робіт чи надання послуг, а також для сприяння виробництву сільськогосподарської продукції.

Оцінка вартості запасів є важливим процесом, що полягає в визначенні грошової вартості матеріальних цінностей, які знаходяться на складі або в процесі виробництва на підприємстві. Метою оцінки є встановлення реальної вартості запасів на основі об'єктивних даних, що відображають їх поточну ринкову вартість або первісну вартість. Цей процес допомагає отримати точну інформацію про варіанти використання запасів у виробничому процесі та в іншій діяльності підприємства. Існують різні методи оцінки вартості залежно від способу придбання або вибуття запасів. У таблиці 1.1 представлена процедура визначення первісної вартості запасів, враховуючи методи їх отримання або використання підприємством.

Таблиця 1.1

Оцінка первісної вартості запасів при їх отриманні

№	Надходження запасів	Характеристика
1	Отримання запасів за плату	Отримання запасів за плату означає, що підприємство набуває матеріальні ресурси через придбання або закупівлю за визначену грошову суму від постачальників або інших організацій. У цьому випадку первісна вартість запасів визначається як сума витрат, пов'язаних із їх придбанням, включаючи вартість самого товару чи матеріалу, транспортні витрати, митні збори, податки, страхування та інші витрати, що прямо стосуються доставки запасів до підприємства. У бухгалтерії цей процес фіксується через запис у відповідних рахунках, що відображає всі витрати, необхідні для забезпечення їх використання в господарській діяльності підприємства. Важливим є також дотримання принципу прозорості, щоб на фінансових звітах була відображена реальна вартість отриманих запасів.
2	Безоплатне одержання від фізичних/юридичних осіб	Безоплатне отримання запасів від фізичних або юридичних осіб полягає в тому, що підприємство отримує матеріальні ресурси без необхідності здійснення платіжних операцій. Такі запаси можуть бути передані як подарунок, грант, пожертва або за іншими безкоштовними умовами. У цьому випадку первісна вартість запасів визначається відповідно до їх справедливої ринкової вартості на момент отримання, тобто на основі оцінки ринкової ціни аналогічних товарів або матеріалів. Безоплатне отримання запасів відображається в бухгалтерії підприємства через відповідні кореспонденції рахунків, що включають доходи та витрати, а також впливає на облік безоплатних надходжень, що можуть бути використані для подальшої діяльності підприємства.
3	Самостійне виготовлення	Самостійне виготовлення запасів на підприємстві передбачає процес створення матеріальних ресурсів власними силами, а не їх придбання чи отримання ззовні. У цьому випадку підприємство може виготовляти сировину, матеріали, напівфабрикати або інші компоненти, які будуть використовуватися в процесі виробництва або наданні послуг. Вартість таких запасів визначається на основі витрат, понесених на їх виготовлення, включаючи прямі витрати (сировина, заробітна плата, енергетичні ресурси) та непрямі витрати (амортизація, адміністративні витрати тощо). Самостійне виготовлення дозволяє підприємствам знижувати витрати на закупівлю і збільшувати контроль над процесом виробництва.

Продовження табл. 1.1

		У бухгалтерському обліку такі запаси відображаються як власноруч створені матеріальні ресурси, і вартість їхнього виробництва має бути правильно облікована для точного відображення фінансових результатів підприємства.
4	Надходження в результаті бартеру	Балансова вартість переданого запасу визначається як його первісна вартість, що відображає суму витрат на придбання або виготовлення запасу на момент його надходження. Однак, у разі виявлення суттєвої різниці між первісною вартістю та справедливою вартістю запасу, особливо при його утилізації чи передачі, застосовується правило, згідно з яким первісною вартістю переданого запасу стає його справедлива вартість на момент такої операції. Це дозволяє більш точно відображати поточну вартість запасів, особливо в умовах змін на ринку, що можуть впливати на ціну запасу на момент його передачі або ліквідації.

Джерело: сформовано автором на основі [10].

Вибір методу оцінки вартості запасів залежить від характеру діяльності підприємства, типу використовуваних матеріалів, а також від облікової політики, яка визначає спосіб відображення витрат на виробництво. Найпоширенішими методами оцінки є метод середньозваженої вартості та метод ФІФО. Кожен із цих методів має свої особливості та застосовується залежно від конкретних умов господарювання сільськогосподарського підприємства. Зокрема, правильний вибір методу оцінки запасів дозволяє отримати реальну картину витрат і доходів, оптимізувати облік і фінансову звітність підприємства, що має важливе значення для стратегічного планування та ефективного управління ресурсами.

Вибір методу оцінки запасів залежить від характеристик самих запасів, специфіки виробничого процесу сільськогосподарського підприємства та вимог бухгалтерського обліку [15, с. 23]. Процес визначення вартості запасів є важливим етапом, який впливає на точність і об'єктивність фінансової звітності аграрного підприємства. Це має велике значення для формування надійної фінансової інформації, яка, в свою чергу, впливає на прийняття управлінських рішень і оцінку фінансового стану організації. Маючи достовірні дані про вартість запасів, сільськогосподарське підприємство може більш ефективно оцінювати свою діяльність, здійснювати планування управління ресурсами та

оптимізувати запаси з метою досягнення стратегічних цілей, таких як підвищення продуктивності, зниження витрат та забезпечення стійкого розвитку.

Оцінка запасів на сільськогосподарському підприємстві є критично важливою для правильної організації фінансового управління, оскільки запаси становлять значну частину активів. Підприємства аграрної сфери часто працюють з великою кількістю різноманітних матеріалів і ресурсів, таких як насіння, добрива, засоби захисту рослин, корми для тварин, паливо та інші, які необхідні для забезпечення безперервного виробничого процесу. Тому правильно обрана методика оцінки допомагає більш точно визначити витрати, ефективність використання ресурсів і прибутковість підприємства.

Крім того, оцінка вартості запасів впливає на фінансову звітність підприємства, оскільки неправильна оцінка може призвести до спотворення результатів діяльності та прийняття неефективних управлінських рішень. Для сільськогосподарських підприємств важливою є також здатність швидко адаптуватися до змін ринкових умов, таких як коливання цін на сировину чи зміну погодних умов. Це робить методи оцінки запасів, зокрема, такі як метод середньозваженої вартості чи метод ФІФО (першим за часом), ще більш значущими для підтримки фінансової стабільності і конкурентоспроможності підприємства в умовах аграрного ринку.

Оцінка вартості запасів є важливим елементом для дотримання вимог фінансової звітності та бухгалтерських стандартів у сільськогосподарському підприємстві. Це дозволяє забезпечити сталість порівняння фінансових результатів між різними періодами та точно оцінювати фінансову стабільність та прибутковість господарства.

Крім того, точна оцінка запасів є важливою для внутрішнього контролю на сільськогосподарських підприємствах. Завдяки достовірним даним про вартість запасів, підприємства можуть ефективно управляти їхнім обігом і використанням, мінімізувати ризики втрат чи недостач, а також покращувати

систему управління ресурсами та запасами для забезпечення належної ефективності виробничих процесів [16, с. 98].

Точне визначення вартості запасів є важливою складовою для забезпечення фінансової стабільності та результативності роботи сільськогосподарського підприємства. Це також сприяє створенню позитивного іміджу підприємства серед партнерів, інвесторів та інших зацікавлених осіб, забезпечуючи прозорість його фінансової діяльності.

Оцінка запасів сільськогосподарського підприємства за балансовою вартістю здійснюється шляхом розрахунку вартості на основі інформації, яка наводиться у фінансовому балансі. Балансова вартість запасів включає витрати на їх придбання або виготовлення, а також витрати, пов'язані з їх транспортуванням, зберіганням та підготовкою до подальшого використання.

Для оцінки запасів за балансовою вартістю сільськогосподарські підприємства спираються на внутрішні документи та облікові записи, які дозволяють точно відслідковувати кількість і вартість запасів на всіх етапах їх руху. При цьому важливо зауважити, що балансова вартість запасів може відрізнятися від ринкової вартості чи собівартості, оскільки вона визначається відповідно до вимог бухгалтерського обліку і встановлених стандартів.

Балансова вартість запасів включається до активів підприємства і має значний вплив на його фінансові показники. Така оцінка необхідна для правильного ведення обліку, аналізу та контролю за запасами, а також для забезпечення відповідності фінансової звітності чинним законодавчим вимогам та бухгалтерським стандартам.

Оцінка запасів здійснюється відповідно до затверджених стандартів бухгалтерського обліку. На момент складання балансу вартість запасів відображає меншу з двох оцінок – первісну вартість або чисту вартість реалізації. У випадку знецінення, пошкодження або втрати прибутку, запаси оцінюються за чистою вартістю реалізації [17, с. 68]. Різниця між ціною придбання та чистою вартістю реалізації зараховується до поточних витрат.

Якщо продаж уцінених запасів генерує виручку, яка не перевищує їх облікову суму, собівартість цих запасів при продажу збільшується на вказану різницю. З огляду на ці фактори, питання правильного розподілу витрат у сільськогосподарських підприємствах набуває особливої важливості, враховуючи специфіку їхньої діяльності та особливості управління ресурсами.

Вибуття запасів (їх введення у виробництво, виведення з виробництва, реалізація та інші форми вибуття) оцінюється з використанням трьох основних методів (табл. 1.2), кожен з яких має свої особливості та застосування.

Таблиця 1.2

Методи вибуття виробничих запасів

№	Метод	Характеристика
1	Середньозваженої собівартості	Метод середньозваженої собівартості полягає в обчисленні середньої вартості одиниці запасів на основі усіх товарів, що знаходяться на складі, з урахуванням нових надходжень. Цей метод дозволяє визначити середню собівартість товарів після кожної операції їх надходження, обчислюючи вартість усіх запасів на складі і ділячи її на кількість одиниць товару. Після цього при вибутті запасів їх оцінка проводиться за цією середньою собівартістю. Метод є простим і зручним для підприємств, що працюють з великою кількістю однорідних товарів, але може бути менш точним при наявності взаємно не замінних запасів або великих коливань ринкових цін.
2	Ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів	Метод ідентифікованої собівартості передбачає, що кожна одиниця запасів має свою власну собівартість, яка визначається при її надходженні або придбанні. У цьому методі кожен товар, що надходить на склад, обліковується окремо і отримує унікальну вартість. При вибутті запасів їх оцінка здійснюється на основі цієї конкретної вартості, що була присвоєна кожній одиниці товару. Такий метод є найбільш точним, оскільки дозволяє точно відстежити витрати на кожну одиницю товару, однак він є трудомістким і підходить переважно для підприємств, що працюють з дорогими або унікальними товарами, де кожна одиниця має свою особливу вартість.
3	Собівартості перших за моментом надходження запасів (FIFO)	Метод собівартості перших за часом надходження запасів (FIFO) базується на припущенні, що перші одиниці товару, які надійшли на склад, повинні бути використані або продані першими. Це означає, що при вибутті запасів спочатку списується вартість тих одиниць, які були придбані або виготовлені першими. В результаті, залишкові запаси на складі оцінюються за більш новими цінами.

Джерело: сформовано автором на основі [10].

1. Метод середньозваженої собівартості – цей метод передбачає розрахунок середньої вартості запасів на основі їх вартості при надходженні. Середня собівартість визначається шляхом ділення загальної вартості всіх запасів на їх кількість, що дозволяє отримати середню вартість одиниці товару для обліку.

2. Метод ідентифікованої собівартості – застосовується для товарів, які можна чітко ідентифікувати на складі. Для кожної окремої одиниці запасу визначається її собівартість, що дозволяє точніше відобразити витрати та рух запасів.

3. Метод собівартості перших за часом надходження запасів (FIFO) – цей метод передбачає, що перші одиниці запасів, які надійшли на склад, використовуються першими. Це особливо актуально для запасів, які мають обмежений термін придатності або швидко змінюються в ціні.

Ці методи дозволяють забезпечити точний облік та оцінку запасів, що є критично важливим для ефективного управління ресурсами та складування в сільськогосподарських підприємствах.

Відповідно до чинного законодавства, встановлено перелік витрат, які не включаються до первісної вартості запасів і мають бути безпосередньо віднесені до витрат того періоду, в якому вони виникли. Це стосується таких витрат, як:

- дефіцит запасів та витрати на понаднормове використання;
- витрати на зберігання, за винятком витрат, пов'язаних із підготовкою запасів до подальшого використання;
- фінансові витрати;
- загальногосподарські витрати та інші витрати, що не пов'язані безпосередньо з придбанням, постачанням запасів та їх підготовкою до використання;
- витрати, пов'язані з продажем [18, с. 36].

Ці витрати не враховуються при визначенні первісної вартості запасів і не впливають на їх початкову оцінку. Натомість вони відображаються у відповідних

розділах фінансової звітності через віднесення до витрат того періоду, в якому вони виникли [10].

Запаси можуть бути включені до активів сільськогосподарського підприємства за таких умов:

- якщо їх точна вартість може бути чітко визначена та підтверджена;
- якщо використання запасів у майбутньому сприятиме збільшенню економічних вигод для підприємства.

Оцінка вартості запасів є важливим елементом управлінського процесу в організації, оскільки ця процедура визначає правильність і достовірність фінансових звітів підприємства. Правильна оцінка запасів дає змогу точно відобразити їхню вартість у балансі, що дозволяє точно оцінити фінансовий стан і робить фінансову звітність більш прозорою для зовнішніх зацікавлених осіб. Крім того, оцінка запасів має важливе значення для ефективного управління ними, що дозволяє вчасно виявляти нестачі або надлишки і підвищувати ефективність роботи організації.

Визначення реальною вартості запасів у розпорядженні підприємства є важливим аспектом його фінансово-господарської діяльності. Раціональна оцінка допомагає отримати достовірну інформацію про стан активів підприємства, що забезпечує прийняття обґрунтованих рішень щодо їхнього використання та розподілу, а також допомагає ефективно планувати закупівлі й оптимізувати витрати. Така оцінка стає важливим інструментом для покращення управлінських процесів і підвищення фінансової ефективності підприємства. Завдяки розвитку сучасних інформаційних технологій та автоматизації процесів оцінки можна значно спростити цей процес, забезпечивши швидкий доступ до актуальних даних про запаси в реальному часі. Це не тільки підвищує точність оцінки, але й дозволяє більш ефективно управляти запасами в умовах змінного середовища.

Враховуючи особливості обліку виробничих запасів у сільському господарстві, можна зробити висновок, що ефективний облік та оцінка запасів є ключовими елементами для успішного управління підприємством.

Методологічні підходи до оцінки та обліку запасів дозволяють правильно відображати їхню вартість у фінансових звітах, що є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Зокрема, правильна оцінка запасів допомагає своєчасно виявляти недостачі та надлишки, покращує контроль за витратами та оптимізує використання ресурсів.

Важливим аспектом є вибір відповідного методу оцінки, зокрема методи середньозваженої собівартості, ідентифікованої собівартості та FIFO, кожен з яких має свої переваги та особливості залежно від ситуації. Залучення сучасних технологій для автоматизації облікових процесів сприяє підвищенню точності та ефективності обліку запасів. Завдяки цьому, сільськогосподарські підприємства можуть більш ефективно планувати закупівлі, знижувати витрати та забезпечувати сталість і розвиток своєї діяльності в умовах змінного ринкового середовища.

1.3. Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів в Україні

Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів в Україні є важливою складовою фінансово-господарської діяльності підприємств, особливо у сільському господарстві, де запаси займають значну частину активів. Згідно з чинним законодавством, облік запасів визначає порядок їх оцінки, обліку, а також правила відображення у фінансовій звітності. В Україні питання обліку запасів регулюються національними стандартами бухгалтерського обліку, зокрема Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”, а також іншими нормативно-правовими актами, що встановлюють вимоги до ведення обліку на підприємствах різних форм власності.

Правильне застосування нормативних актів у сфері обліку запасів забезпечує достовірність фінансової звітності, сприяє ефективному управлінню ресурсами та підтримці стабільної фінансової ситуації на підприємствах. Врахування законодавчих змін і адаптація до нових стандартів бухгалтерського

обліку є необхідними для досягнення високої рівноваги між теоретичними основами та практичними аспектами управлінського обліку виробничих запасів.

Нормативно-правове регулювання обліку запасів у сільськогосподарських підприємствах спрямоване на забезпечення точності, достовірності та об'єктивності ведення обліку, а також відповідності вимогам законодавства та стандартів бухгалтерського обліку. Це регулювання охоплює такі ключові аспекти:

1. Установлення методів оцінки запасів, таких як первісна вартість, середньозважена собівартість або FIFO, що відповідають вимогам бухгалтерського обліку та міжнародних стандартів фінансової звітності.

2. Визначення процедур для обліку надходження, використання, утилізації та вибуття запасів, що забезпечує їх точне відображення в фінансових звітах. Цей процес допомагає забезпечити прозорість та ефективне управління ресурсами підприємства.

3. Визначення правил оцінки запасів, які включають витрати на їх придбання, транспортування та зберігання, що дозволяє точно оцінити їхню вартість у фінансовій звітності.

4. Підприємства зобов'язані дотримуватися національних стандартів бухгалтерського обліку та міжнародних фінансових стандартів, що гарантує правильність обліку та достовірність фінансових звітів.

5. Встановлення вимог для проведення внутрішніх перевірок та аудиту, що дозволяють оцінити ефективність управління запасами та уникнути зловживань або помилок в обліку.

6. Регулювання обліку запасів з урахуванням податкових вимог, що дозволяє сільськогосподарським підприємствам дотримуватися правил податкової звітності та оптимізувати податкові зобов'язання.

7. Встановлення правил обліку запасів, що надходять безкоштовно або на умовах безоплатного використання (наприклад, природні ресурси або допомога від держави), що важливо для сільськогосподарських підприємств.

На різних рівнях, що взаємодіють між собою та визначають правові аспекти обліково-аналітичних процедур і практик у сільськогосподарських підприємствах, здійснюється нормативно-правове регулювання обліку запасів. Основні рівні такого регулювання, які стосуються обліку, контролю та аналізу запасів, наведені в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Основні рівні нормативно-правового регулювання обліку виробничих запасів в Україні

Рівень	Нормативно-правовий документ
I рівень	Податковий кодекс України [19], Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” [20]
II рівень	НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [21], НП(С)БО 9 “Запаси” [10], НП(С)БО 16 “Витрати” [22]
III рівень	Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 [23], Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) [24], Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [25], Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [26]
IV рівень	Розпорядчі документи установи

Джерело: сформовано автором.

Податковий кодекс України (ПКУ) визначає облік виробничих запасів у контексті оподаткування та встановлює правила для визначення вартості запасів, яка впливає на розрахунок податкових зобов'язань. Відповідно до статті 138 ПКУ, підприємства повинні вести облік запасів відповідно до встановлених норм та методів, що дозволяє коректно визначати податкові зобов'язання за податком на прибуток підприємств. ПКУ передбачає, що виробничі запаси, що є об'єктами оподаткування, повинні оцінюватися за методом, який відповідає стандартам бухгалтерського обліку та є прийнятним для визначення податкових результатів. Окрім того, у разі змін вартості запасів у процесі їхнього зберігання або обробки, підприємства повинні правильно враховувати ці зміни для коректного розрахунку податку на прибуток [19].

Також Податковий кодекс України регулює питання амортизації запасів та віднесення витрат на їх придбання або виробництво до складу витрат підприємства. Витрати на виробництво запасів, зокрема на їхнє придбання, транспортування, зберігання та інші супутні витрати, включаються до складу витрат підприємства для зменшення податкового навантаження. Це дає можливість підприємствам зменшити податкові зобов'язання, коректно враховуючи витрати на виробничі запаси. Водночас важливою є також перевірка правильності та обґрунтованості обліку таких витрат, адже при неправильному обліку може бути здійснено коригування податкових зобов'язань.

Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” є основним нормативно-правовим актом, що регулює облік і фінансову звітність підприємств в Україні. Він встановлює принципи бухгалтерського обліку, вимоги до фінансової звітності, а також визначає відповідальність за дотримання цих норм. Закон має на меті забезпечення прозорості фінансової діяльності підприємств, створення єдиної нормативної бази для ведення обліку та складання звітності, а також покращення доступу до фінансової інформації для державних органів, інвесторів та інших зацікавлених осіб [20].

В частині обліку виробничих запасів цей закон встановлює загальні принципи і вимоги, що базуються на стандартах. Він зобов'язує підприємства правильно класифікувати і оцінювати запаси, застосовуючи методи, які забезпечують достовірність інформації про їхню вартість і використання. Закон також вимагає правильного обліку витрат на придбання та виробництво запасів, а також визнання цих запасів у фінансовій звітності підприємств. Всі підприємства, незалежно від форми власності, повинні дотримуватись вимог цього закону для забезпечення відповідності національним і міжнародним стандартам обліку.

Національний стандарт бухгалтерського обліку НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” визначає основні принципи, вимоги та підходи до складання фінансової звітності в Україні. Цей стандарт є основою для формування фінансових звітів підприємств усіх форм власності, включаючи

сільськогосподарські підприємства. Він передбачає, що фінансова звітність повинна відображати реальний стан фінансової діяльності підприємства, бути достовірною, зрозумілою та надавати користувачам необхідну інформацію для прийняття обґрунтованих рішень [21].

Важливою частиною НП(С)БО 1 є визначення вимог до обліку активів і зобов'язань підприємств, зокрема запасів. Стандарт встановлює, що підприємства повинні надавати точну інформацію про запаси, що знаходяться на їхньому балансі, у тому числі виробничі запаси. Визначено, що запаси мають бути оцінені за вартістю, що включає витрати на їх придбання, обробку і доставку, а також за іншими відповідними методами, які дозволяють точно відображати їхню справжню вартість. НП(С)БО 1 також наголошує на тому, що фінансова звітність повинна бути складена на основі принципів постійності облікових методів, що забезпечує порівнянність результатів за різні звітні періоди.

Національний стандарт бухгалтерського обліку НП(С)БО 9 “Запаси” регулює облік запасів, які є активами підприємства та мають за мету бути використаними чи проданими в процесі його господарської діяльності. Цей стандарт застосовується до всіх видів запасів, зокрема до сировини, матеріалів, напівфабрикатів, готової продукції, а також товарів, призначених для подальшого продажу. Визначено, що запаси повинні бути визнані активами лише у разі, якщо підприємство має право на їх використання або продаж, а також якщо є ймовірність отримання економічних вигод у майбутньому [10].

НП(С)БО 9 встановлює принципи оцінки запасів, які включають первісну вартість їх придбання або виробництва, а також витрати на доставку та підготовку до використання. Оцінка запасів повинна здійснюватися за однією з методик: за ціною придбання, за ціною виробництва або за іншими визнаними способами. Стандарт також регулює облік знецінення запасів, вказуючи на необхідність оцінювати запаси на кінець звітного періоду за найменшою з двох величин: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. У разі зниження вартості запасів, різниця повинна бути віднесена на витрати, що дозволяє

забезпечити достовірність фінансової звітності та обґрунтованість прийнятих управлінських рішень.

Національний стандарт бухгалтерського обліку НП(С)БО 16 “Витрати” регулює порядок обліку витрат підприємств, які виникають у процесі їх господарської діяльності. Стандарт визначає, що витрати є зменшенням економічних вигід підприємства, що призводить до зменшення активів або збільшення зобов'язань, і можуть бути прямо або опосередковано пов'язані з процесом виробництва або надання послуг [22].

НП(С)БО 16 охоплює як витрати на виробництво продукції, так і витрати на здійснення інших видів діяльності підприємства, зокрема адміністративні та фінансові витрати. Важливо, що цей стандарт визначає, як правильно класифікувати витрати, що включаються в собівартість готової продукції, та як їх розподіляти на відповідні рахунки бухгалтерського обліку. Згідно з НП(С)БО 16, витрати можуть бути поділені на операційні, фінансові та інші, що дозволяє забезпечити прозорість і точність у фінансовій звітності підприємства. Крім того, стандарт передбачає, що витрати мають бути визнані в періоді їх виникнення, що забезпечує правильне відображення витрат у фінансових звітах.

Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань № 879 є нормативно-правовим актом, який регулює порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань на підприємствах, установах і організаціях України. Це Положення затверджує вимоги щодо організації та проведення інвентаризації, мету та принципи інвентаризаційних перевірок, а також відповідальність за порушення правил інвентаризації [23].

Згідно з Положенням № 879, інвентаризація є обов'язковою процедурою, що проводиться з метою підтвердження фактичної наявності майна і зобов'язань підприємства, а також для виявлення можливих розбіжностей між бухгалтерськими даними та фактичною наявністю активів і зобов'язань. Інвентаризація дозволяє забезпечити точність та достовірність фінансової звітності підприємства, запобігти втратам, крадіжкам, пошкодженням або неефективному використанню ресурсів.

Документ визначає строки проведення інвентаризацій, вимоги до складу інвентаризаційних комісій, методи і порядок оцінки активів, а також обов'язки щодо оформлення результатів інвентаризації. У випадку виявлення недостач або пошкоджених запасів підприємства мають право на коригування фінансової звітності і вжиття відповідних заходів щодо виявлених порушень. Положення також передбачає, що інвентаризація має проводитись не рідше одного разу на рік, однак за певних обставин (наприклад, при зміні керівництва, в разі втрат або пошкоджень) може проводитись і частіше.

Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) – це нормативний документ, який визначає методику і порядок розрахунку собівартості продукції, робіт чи послуг на підприємствах, в організаціях та установах. Ці рекомендації допомагають забезпечити правильне відображення витрат на виробництво продукції чи надання послуг для складання фінансової звітності та проведення економічного аналізу [24].

Згідно з методичними рекомендаціями, собівартість продукції формується на основі витрат, понесених на всіх етапах виробничого процесу — від закупівлі матеріалів до виготовлення кінцевої продукції або надання послуг. Включаються такі основні витрати, як прямі витрати (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизація основних засобів тощо), а також накладні витрати, які розподіляються між різними видами продукції або послуг.

Методичні рекомендації визначають, що підприємства повинні детально враховувати всі витрати, пов'язані з процесом виробництва або надання послуг, аби точно відобразити собівартість у фінансовій звітності, що, в свою чергу, забезпечить об'єктивну оцінку ефективності їх діяльності.

Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства – це документ, який надає підприємствам і організаціям настанови для розробки та впровадження власної облікової політики відповідно до вимог чинного законодавства та національних стандартів бухгалтерського обліку [25].

Облікова політика підприємства визначає принципи, методи і процедури, що застосовуються для ведення бухгалтерського обліку, складання фінансової

звітності та оцінки різних активів і зобов'язань підприємства. Це важливий інструмент для регулювання внутрішніх облікових процесів та забезпечення їх узгодженості з вимогами національних стандартів обліку.

Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій є важливим документом, який регулює порядок ведення бухгалтерського обліку на підприємствах. Вона визначає, як повинні бути організовані рахунки для обліку активів, зобов'язань, капіталу та господарських операцій підприємств та організацій. Інструкція є основою для правильного застосування бухгалтерських стандартів та забезпечує єдність і прозорість обліку на всіх рівнях господарювання. Згідно з цим документом, бухгалтерський облік повинен здійснюватися на основі принципів, що забезпечують достовірність і своєчасність фінансової інформації, яка є основою для фінансового аналізу та прийняття управлінських рішень [26].

Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів в Україні є важливим елементом для забезпечення ефективного та прозорого управління підприємствами, що займаються виробництвом та обігом запасів. Законодавчі та нормативні акти, такі як Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також національні положення бухгалтерського обліку, встановлюють чіткі вимоги до обліку запасів, що дозволяє підприємствам вести точний облік та дотримуватися стандартів фінансової звітності. Це регулювання допомагає не лише підтримувати фінансову стабільність підприємств, але й сприяє досягненню високої якості обліку і контролю за рухом запасів, що, в свою чергу, підвищує ефективність виробничої діяльності та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Висновок до розділу 1

Виробничі запаси є важливим елементом ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств, оскільки вони використовуються для здійснення основних виробничих процесів, забезпечуючи безперервність і ефективність діяльності. Класифікація виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах базується на їх функціональному призначенні та характері використання. Відповідно до нормативних актів, матеріальні цінності поділяються на різні категорії: засоби праці, предмети праці, паливно-мастильні матеріали, насіння, добрива, кормові культури тощо. Виробничі запаси в сільськогосподарських підприємствах – це матеріальні ресурси, які використовуються для забезпечення виробничого процесу, зокрема для вирощування, обробки та зберігання сільськогосподарської продукції.

Методологія обліку виробничих запасів у сільському господарстві включає в себе вибір відповідних облікових стандартів, принципів і методів, що дозволяють забезпечити точність, своєчасність та прозорість облікової інформації. Оцінка вартості запасів є важливим процесом, що полягає в визначенні грошової вартості матеріальних цінностей, які знаходяться на складі або в процесі виробництва на підприємстві. Метою оцінки є встановлення реальної вартості запасів на основі об'єктивних даних, що відображають їх поточну ринкову вартість або первісну вартість.

Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів в Україні є важливою складовою фінансово-господарської діяльності підприємств, особливо у сільському господарстві, де запаси займають значну частину активів. На різних рівнях, що взаємодіють між собою та визначають правові аспекти обліково-аналітичних процедур і практик у сільськогосподарських підприємствах, здійснюється нормативно-правове регулювання обліку запасів.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ФГ “КУТ ХЛІБОРОБА”

2.1. Організація облікового процесу виробничих запасів досліджуваного підприємства

Облік виробничих запасів є одним із ключових елементів системи бухгалтерського обліку на підприємстві, оскільки саме запаси забезпечують безперервність виробничого циклу та впливають на собівартість готової продукції. Належна організація облікового процесу дозволяє забезпечити своєчасний контроль за наявністю, рухом і збереженням матеріальних ресурсів, що, у свою чергу, сприяє ефективному управлінню витратами й ресурсами підприємства.

Сучасні умови господарювання вимагають від підприємств чіткої системи обліку запасів, яка базується на нормативно-правовому регулюванні, внутрішній обліковій політиці та впровадженні автоматизованих рішень. Організація обліку має охоплювати всі етапи – від надходження запасів на склад до їх використання у виробництві, що передбачає формування відповідної документації, вибір методу оцінки, аналітичний облік та забезпечення прозорості інформації для управлінських цілей [27, с. 132].

Вивчення особливостей організації облікового процесу виробничих запасів здійснювалося на прикладі фінансово-господарської діяльності фермерського господарства “Кут Хлібороба”. Основним напрямом діяльності ФГ “Кут Хлібороба” виступає вирощування зернових і технічних культур.

Досліджуване підприємство зареєстроване як юридична особа відповідно до чинного законодавства України без обмеження строку діяльності. Воно має офіційне найменування, веде самостійний баланс, використовує круглу печатку, кутовий штамп і фірмові бланки. У власності підприємства знаходяться товарні знаки, промислові зразки та інші об’єкти інтелектуальної власності. Організація має право відкривати поточні, валютні, депозитні та інші рахунки в банківських

установах. Крім того, підприємство формує зведену консолідовану звітність, у тому числі баланси всіх структурних підрозділів, відповідно до вимог чинного законодавства України.

У своїй господарській діяльності ФГ “Кут Хлібороба”, що спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур, керується положеннями власного Статуту та внутрішніми документами, зокрема затвердженою обліковою політикою. Бухгалтерський облік на підприємстві здійснюється з моменту його державної реєстрації, а відповідальність за організацію бухгалтерського та податкового обліку покладена на головного бухгалтера, який забезпечує достовірність і своєчасність облікової інформації.

Усі операції з приймання виробничих запасів підтверджуються відповідними первинними документами, які подаються до бухгалтерської служби в установлені терміни. Там вони проходять ретельну перевірку на відповідність суті операцій, законність та правильність оформлення. Для оптимізації обліку запасів на підприємстві затверджено відповідний наказ про облікову політику (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Ключові положення з організації обліку запасів викладені в наказі про облікову політику ФГ “Кут Хлібороба”

Джерело: сформовано автором.

Взаємодія бухгалтерії з оперативно відокремленими підрозділами підприємства полягає в обміні необхідною документацією: підрозділи надають облікові документи для здійснення контролю та ведення обліку, а бухгалтерія, у свою чергу, забезпечує їх аналітичною й економічною інформацією щодо результатів діяльності.

На ФГ “Кут Хлібороба” впроваджено централізовану модель організації бухгалтерського обліку, що передбачає функціонування єдиного облікового центру – центральної бухгалтерії. Усі господарські операції документуються безпосередньо у відповідних структурних підрозділах згідно з графіком документообігу, після чого первинна документація передається до центральної бухгалтерії. Там вона проходить перевірку, обробку та використовується як основа для ведення аналітичного й синтетичного обліку. За підсумками звітного періоду центральна бухгалтерія формує фінансову та статистичну звітність, зокрема бухгалтерський баланс.

Головний бухгалтер відповідає за:

- дотримання на підприємстві єдиної методології ведення бухгалтерського обліку та своєчасне складання фінансової звітності згідно з чинними нормативними вимогами;
- організацію внутрішнього контролю за правильністю відображення господарських операцій у системі бухгалтерського обліку;
- участь у підготовці документів щодо виявлення нестач та компенсації втрат, спричинених пошкодженням або псуванням активів;
- здійснення перевірки стану бухгалтерського обліку в окремих структурних підрозділах, зокрема у представництвах та відділеннях.

За наявності чітко визначеної структури бухгалтерського апарату підприємства та розподілу обов’язків між співробітниками організовується документообіг – послідовний рух документа від моменту його створення до зберігання в архіві. У графіку документообігу зазначаються функції документа, особи, відповідальні за його підготовку, підписання, контрольні показники,

строки передачі та подальше використання. Затверджує графік документообігу головний бухгалтер, який також контролює його виконання.

На ФГ “Кут Хлібороба” впроваджено комп’ютеризовану систему бухгалтерського обліку, побудовану на основі журнально-ордерної форми з застосуванням спеціального програмного забезпечення. Усі первинні документи, що стосуються обліку виробничих запасів, надходять до бухгалтерії для подальшої перевірки та обробки (рис. 2.2).

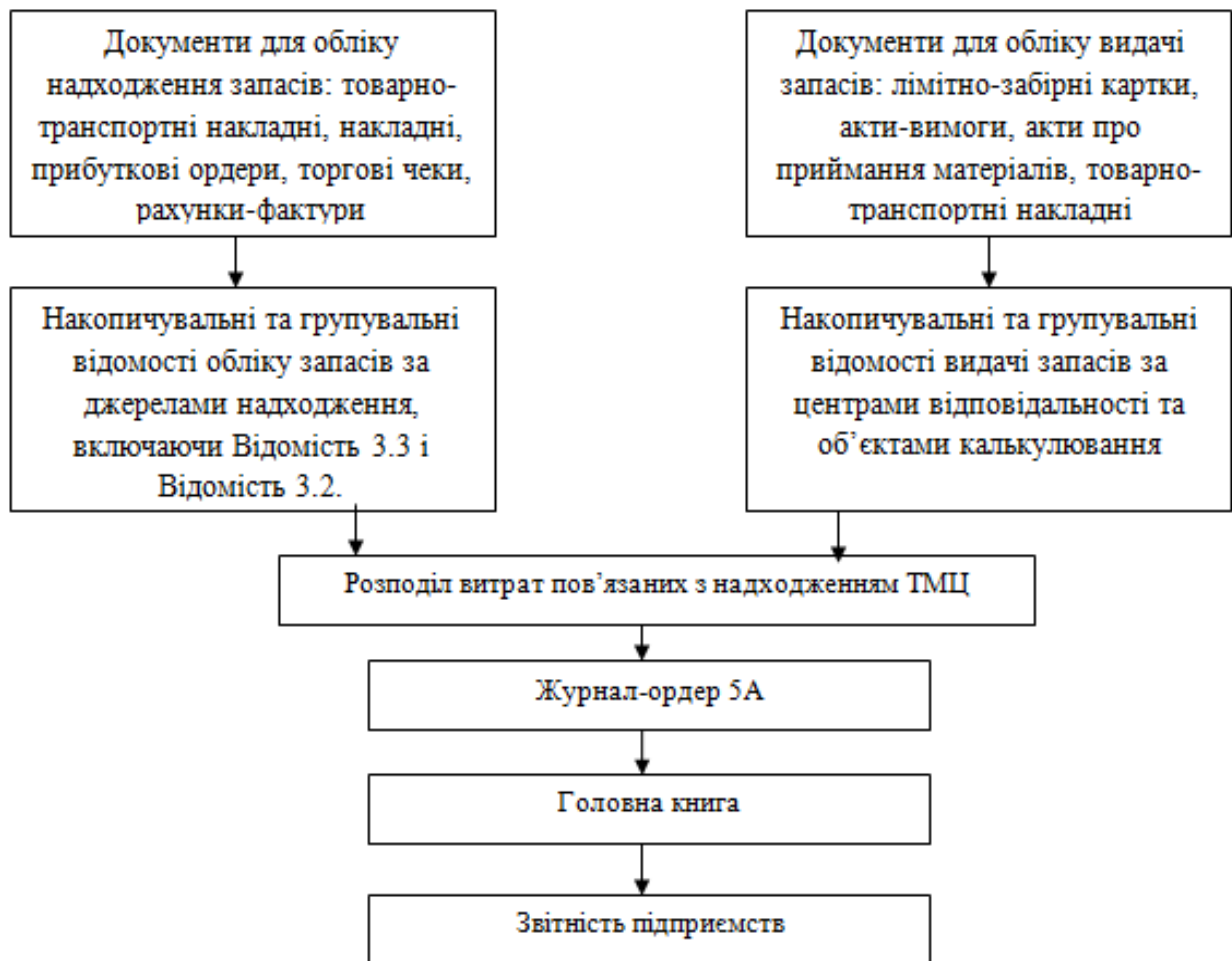

Рис. 2.2 Процес обліку запасів у ФГ “Кут Хлібороба”

Джерело: сформовано автором.

Організація фінансового обліку виробничих запасів у бухгалтерській службі ФГ “Кут Хлібороба” включає встановлення процедур прийому, перевірки та обробки документів; ведення синтетичного та аналітичного обліку; а також застосування методів класифікації за асортиментними номерами. У бухгалтерії

формується перелік запасів для правильного ведення обліку, який містить детальний опис найменувань матеріалів, напівфабрикатів, запасних частин, тари, пального та інших цінностей з урахуванням технічних характеристик (марка, тип, об'єм) та відповідних асортиментних номерів.

Кожному матеріалу на підприємстві присвоюється унікальний асортиментний номер – числовий код, який використовується для ідентифікації групи об'єктів однакового типу з урахуванням їх назви, типу та обсягу. Система кодування номенклатури запасів побудована на гібридному порядково-масовому принципі, застосовуючи 7- або 8-значні коди. Перші два символи позначають штучний результат, третій – рахунок, а наступні один або два символи визначають категорію запасів, решта – їх технічні характеристики [28, с. 520].

У межах підприємства формуються підгрупи запасів відповідно до виробничих потреб. Для кращої організації і систематизації запасів використовуються перехідні одиниці обліку, такі як категорії, підгрупи та інші кодифікаційні ознаки. Інформація, що міститься в номенклатурі, має відносну стабільність і застосовується для автоматизованого оброблення та формування необхідної звітної інформації. В кожному акті розподілу виробничих запасів обов'язково зазначається не лише найменування матеріалу, а й його асортиментний номер, що дозволяє уникнути помилок у звітності та забезпечує точний облік запасів як у складських, так і в бухгалтерських процесах.

Документи, що заповнені, спочатку сортуються за відповідальними підрозділами, а потім поділяються на прибуткові та видаткові. Прибуткові документи систематизуються відповідно до джерел надходження матеріалів у групових та накопичувальних звітах, тоді як видаткові – класифікуються за категоріями обліку виробничих витрат.

Для забезпечення належної організації первинного обліку придбання виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” дотримуються всіх основних елементів облікового процесу. Цей процес включає рух первинних документів, обробку інших носіїв облікових даних, ведення реєстрів обліку, а також формування відповідної звітної документації. Організація документообігу

базується на чітко визначеному переліку руху документів, необхідних для оформлення операцій з виробничими запасами, з урахуванням методичних рекомендацій щодо послідовності та порядку їх оформлення.

Технологія і порядок фактичного оформлення надходження запасів у ФГ “Кут Хлібороба” залежать від джерел їх надходження, тому доцільно окремо розглянути надходження від загальних постачальників, підзвітних осіб та внутрішніх структурних підрозділів підприємства. Виробничі запаси, які надходять на склад, проходять ретельну перевірку на відповідність переліку та кількості, зазначених у супровідних документах. У разі закупівлі безпосередньо у постачальника оформлюється транспортна накладна, яка передається до відділу постачання, де реєструється у журналі обліку отриманих вантажів та надходить до бухгалтерії для подальшої перевірки. Після цього бухгалтерія передає документи на склад для контролю фактичного приймання матеріалів.

Варто підкреслити, що функції бухгалтерії ФГ “Кут Хлібороба” не обмежуються лише перевіркою документів. Бухгалтерський відділ також здійснює оцінку доцільності кожного постачання, аналізує відповідність одиниць доставки потребам підприємства, а також контролює, щоб надходження не спричиняли формування понаднормових запасів. Для оприбуткування виробничих запасів обов’язковою є наявність підпису матеріально відповідальної особи, яка приймає їх на зберігання. Всі оприбутковані запаси реєструються на підставі супровідних документів, що забезпечує їх правильний облік.

Якщо у процесі приймання запасів не виявлено розбіжностей між фактичними даними та супровідними документами, оприбуткування здійснюється без необхідності оформлення додаткових паперів [29, с. 108]. Для цього використовуються документи загальних постачальників з внесенням усіх необхідних реквізитів, таких як кількість матеріалів, асортиментний номер та підпис матеріально відповідальної особи. Схема фактичного оформлення приймання запасів від постачальника наведена на рисунку 2.3.

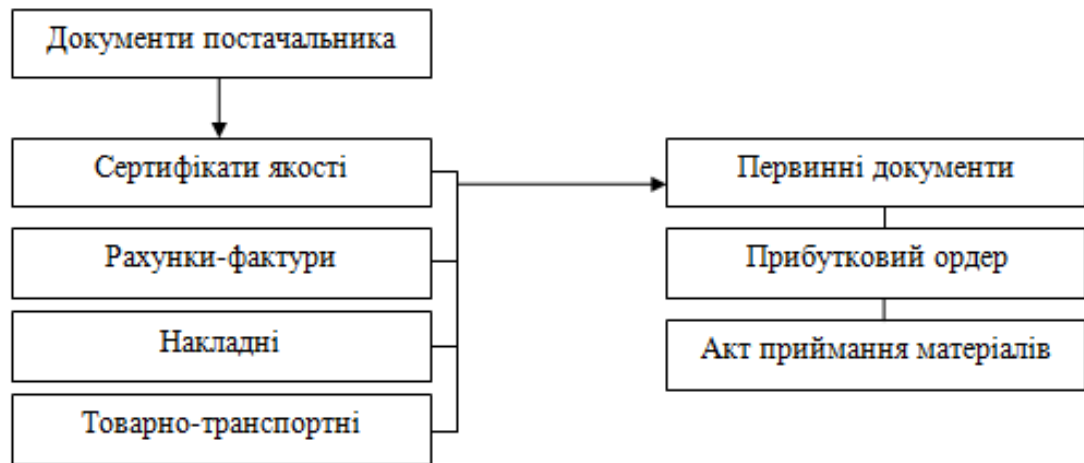

Рис. 2.3. Схематичне зображення процесу документального оформлення руху запасів у ФГ “Кут Хлібороба”

Джерело: сформовано автором.

Оприбуткування виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” здійснюється безпосередньо в момент їх надходження від загальних постачальників або під час обробки вхідного замовлення. Процедура оформлення передбачає фіксацію отриманих матеріальних цінностей в одному екземплярі документів, при цьому враховується виключно фактична кількість прийнятих запасів.

У разі виявлення під час приймання виробничих запасів будь-яких нестач, невідповідності характеристик, маркування, пошкоджень тари чи упаковки, а також невідповідності запасів технічним вимогам, стандартам, договірним умовам або даним, зазначеним у супровідних документах, подальше приймання таких запасів на підприємстві ФГ “Кут Хлібороба” негайно припиняється. У цьому випадку оформлюється відповідний товарний документ, який передається автотранспортній компанії, що здійснювала доставку, з метою врегулювання питання.

Якщо під час зарахування запасів на склад виявляються невідповідності або дефекти, складається офіційний акт приймання матеріалів. У цьому документі детально фіксуються найменування матеріалів, одиниці виміру, коди субрахунків, статусні номери асортименту, номенклатурні номери, а також

фактична кількість і вартість отриманих запасів. Виявлені недоліки та розбіжності документуються окремим актом, який слугує юридичною підставою для подання претензій постачальнику. На основі зазначених документів у бухгалтерській службі підприємства здійснюється відповідне відображення надходження матеріалів у регістрах обліку, зокрема у картках складського обліку, що забезпечує точність і прозорість облікового процесу.

Видача виробничих матеріалів зі складу на ФГ “Кут Хлібороба” здійснюється матеріально відповідальною особою відповідно до встановлених документів, з обов’язковим контролем повноти реквізитів та наявності підписів, передбачених у видаткових документах. Основна частина матеріалів видається для забезпечення виробничих і побутових потреб підприємства, при цьому допускається також відпуск надлишків запасів. Конкретний порядок оформлення видачі матеріалів визначається технологією виробничих процесів, особливостями постачальників, а також періодичністю отримання запасів. Видача зі складу класифікується на одноразову, накопичувальну та гранично-нормативну.

Для документального оформлення видачі матеріальних цінностей у межах ФГ “Кут Хлібороба” застосовуються такі основні документи, як накопичувальні відомості, забірні листи, лімітно-забірні картки та накладні. Матеріали для виробничих цілей реалізуються за допомогою лімітно-забірних карток, що суттєво оптимізує документообіг. Ці картки видаються відділом постачання у двох примірниках: один – одержувачу матеріалів, другий – відповідальній за склад особі. Одержувач підтверджує отримання матеріалів підписом на картці обліку, у той час як завідувач складу фіксує видачу у власному примірнику картки, включаючи позначки про можливе перевищення запасів.

Видача запасів понад встановлені ліміти, одноразова видача безпосередньо у виробництво, а також заміна одного виду матеріалів іншим допускається виключно за письмовим дозволом керівника підприємства, головного інженера або іншої уповноваженої особи після узгодження з відповідними структурними підрозділами. Випуск надлишкових запасів можливий лише при наявності

обґрунтованої причини, яка оформлюється актом-вимогою у двох примірниках: один залишається в одержувача, другий – на складі. Цей документ виконує одночасно розпорядчу і підтвердну функції і подається для бухгалтерського обліку вже після фактичної видачі запасів.

Відповідно до наявної інформації, фактична вартість матеріалів, використаних у виробничому процесі, заноситься до Журналу №5. Облік руху запасів, переданих різним установам, здійснюється у Журналі №3, зокрема у розділі 3.1 та пункті 2 цього журналу. Узагальнення та систематизація даних щодо руху використаних матеріалів проводиться в Головній книзі, що забезпечує цілісність та повноту облікової інформації.

Облік виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” є фундаментальною складовою ефективного управління ресурсами підприємства, що сприяє безперервності виробничого процесу та забезпечує достовірність фінансової звітності. Завдяки впровадженню чітко регламентованих процедур приймання, зберігання, видачі та контролю за запасами, а також застосуванню сучасних інформаційних технологій, підприємство здатне оптимізувати документообіг і мінімізувати ризики втрат чи перевитрат матеріалів. Організація облікового процесу з урахуванням нормативно-правових вимог і внутрішньої облікової політики забезпечує прозорість, своєчасність і повноту облікової інформації, що є запорукою раціонального використання виробничих ресурсів та підвищення економічної ефективності господарської діяльності.

Таким чином, системний підхід до обліку виробничих запасів на прикладі ФГ “Кут Хлібороба” демонструє важливість інтеграції бухгалтерського, складського та управлінського обліку для досягнення високої якості контролю за рухом матеріалів. Це дозволяє підприємству не лише виконувати законодавчі вимоги, а й здійснювати оперативний аналіз витрат, планувати потреби у запасах і приймати обґрунтовані управлінські рішення. Надалі удосконалення облікових процедур та автоматизація процесів створять сприятливі умови для сталого розвитку підприємства в умовах конкурентного ринку.

2.2. Методика обліку виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”

Методика обліку виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” є важливою складовою організації бухгалтерського обліку, що забезпечує точний та своєчасний контроль за рухом матеріальних ресурсів, необхідних для виробничої діяльності підприємства. В умовах сучасного аграрного бізнесу, де ефективне управління запасами впливає на загальну продуктивність і собівартість продукції, правильно організований облік є ключовим фактором успішної діяльності [30, с. 86]. У даній методиці враховано особливості господарювання підприємства, специфіку виробничих процесів, а також вимоги чинного законодавства України та внутрішні нормативні документи господарства.

Облік виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” охоплює всі етапи – від надходження матеріалів на склад до їх використання у виробництві та списання. Методика передбачає застосування чітко визначеної документації, ведення синтетичного й аналітичного обліку, а також контроль за збереженням запасів через систему матеріальної відповідальності. Особливу увагу приділено автоматизації облікових процесів, що сприяє підвищенню точності даних та оперативності звітності, що є необхідними умовами для прийняття ефективних управлінських рішень і оптимізації ресурсів фермерського господарства.

Для обліку виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” використовується група рахунків другого класу бухгалтерського обліку, що має назву “Запаси”. На рахунках цього класу здійснюється узагальнення інформації щодо руху предметів праці, які призначені для подальшої обробки, переробки та застосування у виробничих процесах і побутових потребах підприємства. Зокрема, рахунок 20 “Виробничі запаси” у ФГ “Кут Хлібороба” включає відповідні субрахунки, які детально відображають різні види запасів і наведені у відповідній схемі (рис. 2.4).

**Рис. 2.4 Структура рахунків обліку виробничих запасів у
ФГ “Кут Хлібороба”**

Джерело: сформовано автором.

У ФГ “Кут Хлібороба” для організації обліку матеріальних ресурсів застосовується рахунок 20 “Виробничі запаси”, який є ключовим інструментом у системі бухгалтерського обліку другого класу. Цей рахунок призначений для відображення операцій, пов’язаних із надходженням виробничих запасів, їх переоцінкою, а також витрачанням у процесі господарської діяльності. За дебетом рахунка фіксується надходження матеріальних ресурсів до складу господарства або збільшення їх вартості внаслідок дооцінки, а за кредитом – списання запасів у виробництво, передача на переробку, зниження вартості через уцінку або інші види вибуття [31, с. 402].

У структурі рахунка 20 у ФГ “Кут Хлібороба” функціонують кілька субрахунків, які забезпечують детальний аналітичний облік окремих категорій запасів. Зокрема, на субрахунку 201 “Сировина та матеріали” здійснюється облік наявності та руху основних і допоміжних матеріалів, що безпосередньо використовуються у виробничому процесі або для внутрішніх потреб підприємства.

Субрахунок 203 “Паливо” відображає надходження і використання твердого, рідкого палива, нафтопродуктів та природного газу для експлуатації

сільськогосподарської техніки, опалення приміщень і загальновиробничих цілей.

На субрахунку 207 “Запасні частини” ведеться облік придбаних і виготовлених деталей, механізмів, шин, двигунів та інших елементів, що застосовуються для ремонту основних засобів, у тому числі для утримання в належному стані сільськогосподарської техніки. Облік ведеться з урахуванням стану запчастин: нові, відновлені, ті, що підлягають ремонту, та зношені.

Окреме місце в обліковій політиці ФГ “Кут Хлібороба” займає субрахунок 208 “Матеріали сільськогосподарського призначення”, на якому фіксується рух засобів для вирощування культур та утримання тварин, таких як мінеральні добрива, пестициди, біопрепарати, корми та насіння власного і зовнішнього виробництва. Цей субрахунок є особливо важливим для аграрного сектору, адже забезпечує точне визначення витрат на агротехнічні операції.

Субрахунок 209 “Інші матеріали” використовується для обліку зношених, списаних або непридатних для прямого використання матеріалів, які можуть мати залишкову цінність, наприклад, брукт металу, зіпсовані шини, несправні деталі та відходи виробництва, що підлягають реалізації або утилізації. Така деталізація дозволяє господарству підтримувати ефективний контроль за кожним видом запасів і забезпечує прозорість їх використання у межах виробничого процесу.

У Фермерському господарстві “Кут Хлібороба” для забезпечення повноти й достовірності обліку виробничих запасів поряд із рахунком 20 “Виробничі запаси” активно використовуються й інші рахунки класу 2, зокрема рахунки 22, 23 та 27. Рахунок 22 “Малоцінні та швидкозношувані предмети” (МШП) призначений для ведення систематичного обліку таких активів, які, попри невелику вартість і короткий строк експлуатації (не більше одного року або одного виробничого циклу, якщо він перевищує рік), мають значення у виробничо-господарській діяльності. До цієї категорії в межах діяльності ФГ “Кут Хлібороба” належать різноманітні інструменти, господарський інвентар, спеціальний одяг, засоби малої механізації, контейнери тощо.

На дебеті рахунку 22 відображається надходження МШП на підприємство за первісною вартістю – як у результаті придбання, так і внаслідок виготовлення власними силами. Кредит рахунку фіксує вибуття МШП: передачу в експлуатацію з одночасним списанням на витрати відповідного напрямку, а також списання у зв'язку з пошкодженням, втратою або нестачею. Оперативний контроль за рухом МШП на підприємстві дає змогу уникнути безконтрольного використання цих предметів і забезпечує належну організацію внутрішньогосподарського обліку.

Рахунок 23 “Виробництво” використовується у ФГ “Кут Хлібороба” для обліку фактичних витрат на виробництво сільськогосподарської продукції. На цьому рахунку узагальнюється інформація про прямі й непрямі витрати на вирощування зернових і технічних культур, включаючи вартість насіння, добрив, засобів захисту рослин, паливно-мастильних матеріалів, а також заробітну плату працівників, задіяних у виробництві. Витрати групуються за видами продукції, що дозволяє формувати об'єктивну собівартість та аналізувати ефективність окремих виробничих процесів.

Рахунок 27 “Продукція сільськогосподарського виробництва” у господарстві використовується для обліку готової продукції рослинництва, яка вже зібрана й підготовлена до зберігання, реалізації чи внутрішнього споживання. Сільськогосподарська продукція (зерно, насіння, технічні культури тощо) на цьому рахунку оцінюється за справедливою вартістю за вирахуванням витрат, пов'язаних із продажем. Дебет рахунка 27 відображає надходження продукції з виробництва, а кредит – її списання у разі реалізації, передачі на переробку чи для внутрішніх потреб. Така система обліку дозволяє чітко відслідковувати обсяги та напрямки використання вирощеної продукції, формуючи основу для подальшого управлінського аналізу.

У Фермерському господарстві “Кут Хлібороба” продукція сільськогосподарського призначення поділяється на готову продукцію та виробничі запаси. Готова продукція – це кінцевий результат господарської діяльності, що відповідає встановленим стандартам якості та технічним умовам,

супроводжується сертифікатами відповідності (або іншими підтвердними документами) та призначена для реалізації як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. До неї належать вирощені зернові, технічні культури, продукція рослинництва, що пройшла повний цикл обробки та зберігання.

Натомість виробничі запаси включають матеріали, що ще не були використані у виробництві, але зберігаються з метою подальшого споживання в межах господарської діяльності [32, с. 171]. Це насіння, добрива, засоби захисту рослин, паливо, запасні частини тощо. В умовах сільськогосподарського виробництва важливу роль відіграє сезонність робіт та тривалість операційного циклу, що зумовлює нерівномірність використання ресурсів протягом року. У зв'язку з цим організація обліку виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” передбачає ретельне документування операцій надходження, зберігання та списання запасів. Основні кореспонденції рахунків, які застосовуються для обліку надходження виробничих запасів у господарстві, наведено у табл. 2.1.

Облік транспортно-заготівельних витрат у фермерському господарстві “Кут Хлібороба” є важливою складовою загальної системи бухгалтерського обліку виробничих запасів. Цей процес включає фіксацію надходження матеріально-технічних ресурсів на склад, оформлення їхнього вибуття, контроль за якісними та кількісними показниками, а також облік витрат, пов'язаних із транспортуванням, завантаженням, розвантаженням та іншими заготівельними операціями. До таких витрат належать, зокрема, витрати на оплату транспортних послуг сторонніх організацій, витрати на паливо при власному перевезенні, заробітна плата працівників, задіяних у процесі доставки, а також супровідні витрати (пакування, зберігання тощо).

Належний облік ТЗВ дає змогу підприємству правильно визначати первісну вартість запасів, що надходять у виробничий процес або використовуються для інших цілей. У ФГ “Кут Хлібороба” транспортно-заготівельні витрати розподіляються між видами запасів за середнім відсотком. Цей метод дозволяє забезпечити рівномірний та обґрунтований розподіл витрат між усіма одиницями запасів, що надходять у певному обліковому періоді. Такий

підхід сприяє точнішому обліку собівартості продукції та ефективному управлінню матеріальними ресурсами, що, у свою чергу, позитивно впливає на економічні результати діяльності господарства.

Таблиця 2.1

Кореспонденції рахунків, які застосовуються для обліку надходження виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт
Якщо перша подія – надходження запасів			
1	Отримано запаси від постачальника ТОВ “АгроРесурс”	Рахунок запасів (201, 203 тощо)	631
2	Відображено податковий кредит із ПДВ	641	631
3	Витрати на транспортування включено до вартості запасів	209 (Транспортно-заготівельні витрати)	685
4	Податковий кредит за транспортні послуги	641	685
5	Проведено оплату ТОВ “АгроРесурс”	631	311
6	Здійснено оплату за доставку ТОВ “Логістик-Агро”	685	311
Якщо перша подія – надання авансу постачальнику			
1	Видано аванс постачальнику ПП “ЗерноТорг”	371 (аналітичний рахунок – “ЗерноТорг”)	311
2	Визнано податковий кредит за авансом	641	644
3	Надійшли купівельні матеріали	25	631 (аналітика – “ЗерноТорг”)
4	Відображено ПДВ з одержаних матеріалів	644	631 (аналітика – “ЗерноТорг”)
5	Передоплата за перевезення ТОВ “АгроТрансЛінія”	371 (аналітика – “АгроТрансЛінія”)	311
6	Податковий кредит за аванс на транспортні послуги	641	644
7	Витрати на перевезення включено до складу витрат або вартості запасів	25 або 209	631 (аналітика – “АгроТрансЛінія”)
8	Визнано ПДВ після отримання послуг	644	631 (аналітика – “АгроТрансЛінія”)
9	Проведено взаємозалік із постачальником ПП “ЗерноТорг”	631 (аналітика – “ЗерноТорг”)	371 (аналітика – “ЗерноТорг”)
10	Проведено взаємозалік із перевізником ТОВ “АгроТрансЛінія”	631 (аналітика – “АгроТрансЛінія”)	371 (аналітика – “АгроТрансЛінія”)

Джерело: сформовано автором.

Облік виробництва у фермерському господарстві “Кут Хлібороба” передбачає систематичний процес збирання, узагальнення, класифікації та аналізу даних щодо здійснення виробничої діяльності. У процесі списання

виробничих запасів на потреби основного виробництва сировина, допоміжні матеріали, паливо, запасні частини та інші ресурси вилучаються зі складу та спрямовуються безпосередньо до виробничих підрозділів для подальшого використання у технологічному процесі.

На підприємстві облік таких операцій здійснюється шляхом відображення відповідних бухгалтерських проведення, які фіксують як списання витратних матеріалів, так і оприбуткування виготовленої готової продукції. Основні кореспонденції рахунків, що застосовуються у ФГ “Кут Хлібороба” для відображення руху виробничих запасів та результатів виробництва, наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Кореспонденції рахунків, які застосовуються для обліку списання
виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”**

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт
1	Відображено списання сировини на основне виробництво	231.1	201
2	Списано малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) на виробництво	231.1	22
3	Нараховано заробітну плату основним виробничим працівникам	231.1	661
4	Нараховано єдиний соціальний внесок (ЄСВ) на заробітну плату виробничого персоналу	231.1	651
5	Нараховано заробітну плату керівникам діляниць та інженерно-технічному персоналу загальновиробничих підрозділів	91	661
6	Нараховано ЄСВ на фонд оплати праці загальновиробничого персоналу	91	651
7	Нараховано заробітну плату адміністративно-управлінському персоналу	92	661
8	Нараховано ЄСВ на оплату праці адміністративного персоналу	92	651
9	Нараховано амортизацію адміністративної будівлі	92	131
10	Нараховано амортизацію виробничих приміщень (цехів)	91	131
11	Включено загальновиробничі витрати до собівартості продукції	231.1	91
12	Відображено оприбуткування готової продукції з виробництва	271	231.1

Джерело: сформовано автором.

Процес обліку реалізації виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” охоплює систематичну фіксацію операцій з продажу матеріальних цінностей, визначення їх вартості, доходів від реалізації, а також витрат, пов’язаних із цим процесом. Основними завданнями такого обліку є достовірне відображення господарських операцій, своєчасне визначення фінансового результату, оцінка

рентабельності реалізації, а також підготовка аналітичної інформації для прийняття оперативних управлінських рішень.

Облік реалізації включає, зокрема, документування факту продажу, обчислення собівартості реалізованих запасів, розрахунок податку на додану вартість (у разі реалізації з ПДВ), а також відображення доходів у бухгалтерському та податковому обліку. У ФГ “Кут Хлібороба” облік реалізації матеріальних ресурсів ведеться відповідно до чинних положень бухгалтерського обліку, із застосуванням відповідних рахунків класу 7 “Доходи” та класу 9 “Витрати діяльності”.

Основні кореспонденції рахунків з обліку реалізації запасів у ФГ “Кут Хлібороба” наведено у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

**Кореспонденції рахунків, які застосовуються для обліку реалізації
виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”**

№	Зміст господарської операції	Дт	Кт
Якщо подія І — реалізовано запаси:			
1	Відображено дохід від реалізації готової продукції	361	701
2	Нараховано податкові зобов’язання з ПДВ	701	641
3	Списано дохід на фінансовий результат	701	791
4	Списано собівартість готової продукції	901	271
5	Відображено списання собівартості на фінансовий результат	791	901
6	Отримано грошові кошти від покупця	311	361
Якщо подія І — отримано аванс:			
1	Надійшла попередня оплата за продукцію	311	681
2	Нараховано податкові зобов’язання з ПДВ	643	641
3	Визнано дохід від реалізації продукції	361	701
4	Списано податкові зобов’язання з ПДВ	701	643
5	Відображено собівартість реалізованої продукції	901	271
6	Відображено чистий фінансовий результат (доходи і витрати)	701, 791	791, 901
7	Проведено взаємозалік заборгованості за авансом	681	361

Джерело: сформовано автором.

Методика обліку виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” є фундаментальним елементом бухгалтерської системи, що забезпечує повний та точний контроль за рухом матеріальних ресурсів підприємства. Вона враховує

специфіку аграрного виробництва, внутрішні організаційні особливості та відповідність чинному законодавству України, що дозволяє ефективно управляти запасами і оптимізувати їх використання у виробничому процесі. Запровадження системи синтетичного та аналітичного обліку сприяє прозорості і достовірності інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Особливу увагу в методиці приділено деталізації обліку через використання рахунка 20 “Виробничі запаси” з низкою субрахунків, що дозволяють відокремлено вести облік різних категорій матеріалів, таких як сировина, паливо, запасні частини та інші. Це забезпечує точний моніторинг і контроль над використанням кожного виду запасів, а також сприяє своєчасному виявленню недоліків чи втрат [33, с. 270]. Використання рахунків 22, 23, 27 доповнює картину, допомагаючи відстежувати малоцінні предмети, виробничі витрати і готову продукцію, що дає змогу комплексно оцінити ефективність діяльності господарства.

Також облік транспортно-заготівельних витрат та реалізації виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” організований з урахуванням потреб точного визначення собівартості і фінансових результатів. Ретельне документування всіх операцій та застосування чітких кореспонденцій рахунків забезпечують не лише повноту й достовірність облікової інформації, але й підтримують управлінську діяльність у напрямку підвищення рентабельності виробництва. Таким чином, методика обліку виробничих запасів виступає важливим інструментом ефективного господарювання аграрного підприємства.

2.3. Організація внутрішнього контролю виробничих запасів досліджуваного підприємства

Організація внутрішнього контролю виробничих запасів є невід’ємною складовою ефективного управління ресурсами підприємства, що забезпечує збереження матеріальних цінностей, запобігання їх нецільовому використанню та втратам. В умовах сучасного господарювання, особливо у виробничих структурах, контроль над запасами відіграє ключову роль у забезпеченні безперебійного виробничого процесу та оптимізації витрат. Досліджуване підприємство активно впроваджує систему внутрішнього контролю, що відповідає вимогам чинного законодавства, а також враховує специфіку його діяльності та особливості матеріально-технічного забезпечення.

Застосування ефективних заходів внутрішнього контролю виробничих запасів дозволяє підприємству своєчасно виявляти та усувати недоліки в обліку й зберіганні матеріалів, забезпечує прозорість операцій і підвищує відповідальність працівників за збереження ресурсів. Системний підхід до контролю включає як документальний облік, так і фізичний контроль запасів, що у комплексі сприяє мінімізації ризиків втрат і розкрадань. Впровадження таких процедур є запорукою стабільної роботи підприємства та сприяє підвищенню загальної економічної ефективності його діяльності.

Для ФГ “Кут Хлібороба” ефективна організація внутрішнього контролю виробничих запасів є важливою умовою стабільного та раціонального ведення сільськогосподарської діяльності. З огляду на специфіку аграрного виробництва, яка передбачає сезонність, значний обсяг матеріальних ресурсів і потребу у їх своєчасному поповненні, контроль за запасами дозволяє мінімізувати ризики втрат та нераціонального використання.

Впровадження системного внутрішнього контролю в ФГ “Кут Хлібороба” забезпечує точність обліку, збереження матеріальних цінностей, а також правильне відображення витрат, пов’язаних із придбанням, зберіганням і

використанням запасів. Це сприяє оптимізації виробничих процесів та підвищенню економічної ефективності господарства [34, с. 27].

Основні завдання внутрішнього контролю операцій із запасами у ФГ “Кут Хлібороба” включають забезпечення повного та достовірного обліку матеріальних ресурсів, оцінку їхнього стану та збереження, контроль за правильним формуванням собівартості запасів, а також відображення витрат, пов’язаних із придбанням, зберіганням, використанням і списанням цих ресурсів (рис. 2.5).

Об’єктами внутрішнього контролю в господарстві виступають матеріальні цінності, які використовуються у виробничому процесі, а також процеси їхнього обліку і звітності. Всі операції з запасами повинні бути адекватно відображені у фінансовій, статистичній та податковій звітності підприємства, що забезпечує прозорість та ефективність управління ресурсами.

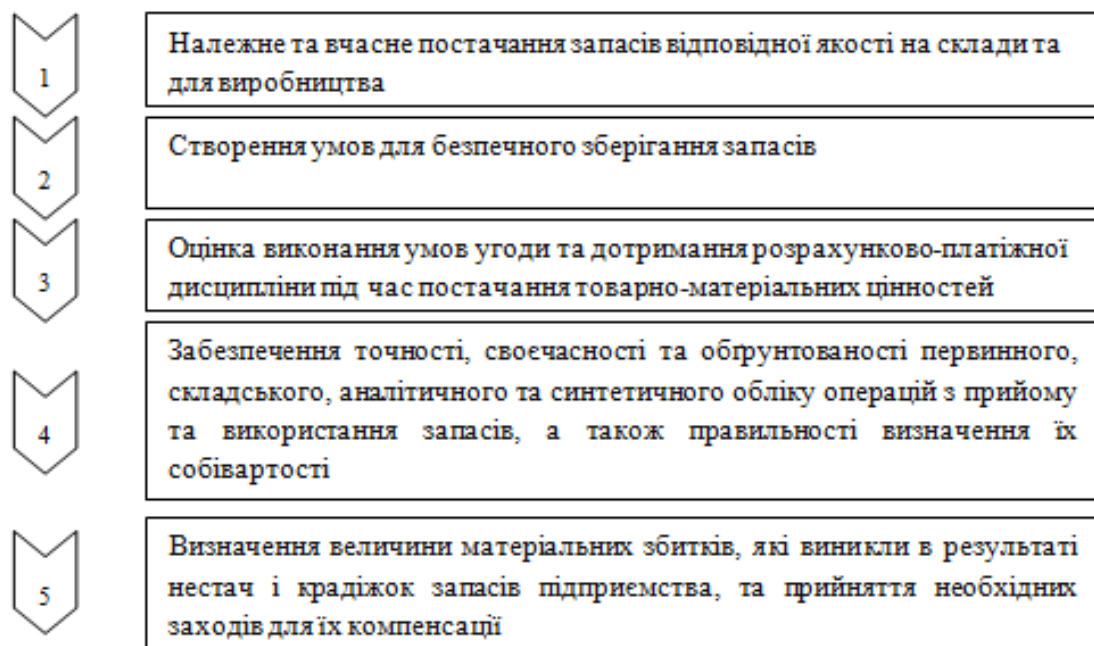

Рис. 2.5 Основні завдання внутрішнього контролю операцій із запасами у ФГ “Кут Хлібороба”

Джерело: сформовано автором.

Загальний план внутрішнього контролю виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” доцільно реалізовувати поетапно, що забезпечує системний підхід до організації контролю та мінімізацію ризиків, пов’язаних із збереженням і обліком запасів. Перший, попередній етап включає детальне ознайомлення з процесами документування, веденням обліку та системою планування виробничих запасів на підприємстві. На цьому етапі проводиться аналіз поточного стану запасів, їх структури, а також визначаються основні напрямки контролю, що дозволяють сформулювати обґрунтовану стратегію управління матеріальними ресурсами.

Другий, основний етап передбачає безпосередню перевірку та контроль виробничих запасів із метою своєчасного виявлення потенційних загроз фінансовій стабільності фермерського господарства [35, с. 18]. На заключному етапі формуються рекомендації на основі отриманих результатів контролю, які сприяють прийняттю ефективних управлінських рішень для оптимізації запасів і покращення загальної діяльності підприємства. Загальний план внутрішнього контролю має документальний характер і включає детальний перелік заходів на кожному етапі, встановлені строки їх виконання, а також відповідальних осіб, що відповідають за реалізацію контрольних процедур. Такий поетапний підхід забезпечує високий рівень організації внутрішнього контролю та сприяє сталому розвитку ФГ “Кут Хлібороба” (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

План внутрішнього контролю виробничих запасів у

ФГ “Кут Хлібороба”

Етап	Характеристика етапу	Процедура контролю
Попередній	Ознайомлення з процесами документування, ведення обліку та аналіз поточного стану запасів.	Аналіз облікових документів, перевірка наявності та правильності оформлення, оцінка запасів.
Основний	Безпосередня перевірка виробничих запасів для виявлення можливих ризиків та втрат.	Фізична інвентаризація, зіставлення фактичних даних з обліковими, контроль збереження матеріалів.
Заключний	Формування рекомендацій за результатами контролю для вдосконалення управління запасами.	Підготовка звіту, аналіз виявлених недоліків, розробка пропозицій щодо оптимізації обліку і зберігання.

Джерело: сформовано автором.

У ФГ “Кут Хлібороба” впроваджено комплекс заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків втрат, крадіжок та нераціонального використання виробничих запасів. Основною складовою цього комплексу є проведення регулярних аудитів та періодичних контрольних інспекцій матеріально-відповідальних об’єктів, що дає змогу своєчасно виявляти порушення та недоліки в зберіганні запасів. Крім того, на підприємстві діють чітко регламентовані процедури видачі дозволів на переміщення запасів і контролю за їхнім збереженням, що забезпечує суворе дотримання норм обліку та запобігає неправомірним діям.

Щодо контролю операцій із руху виробничих запасів, основні напрями і процедури наведені на рисунку 2.6, що ілюструє структуру та послідовність контрольних заходів, які здійснюються на кожному етапі управління запасами.

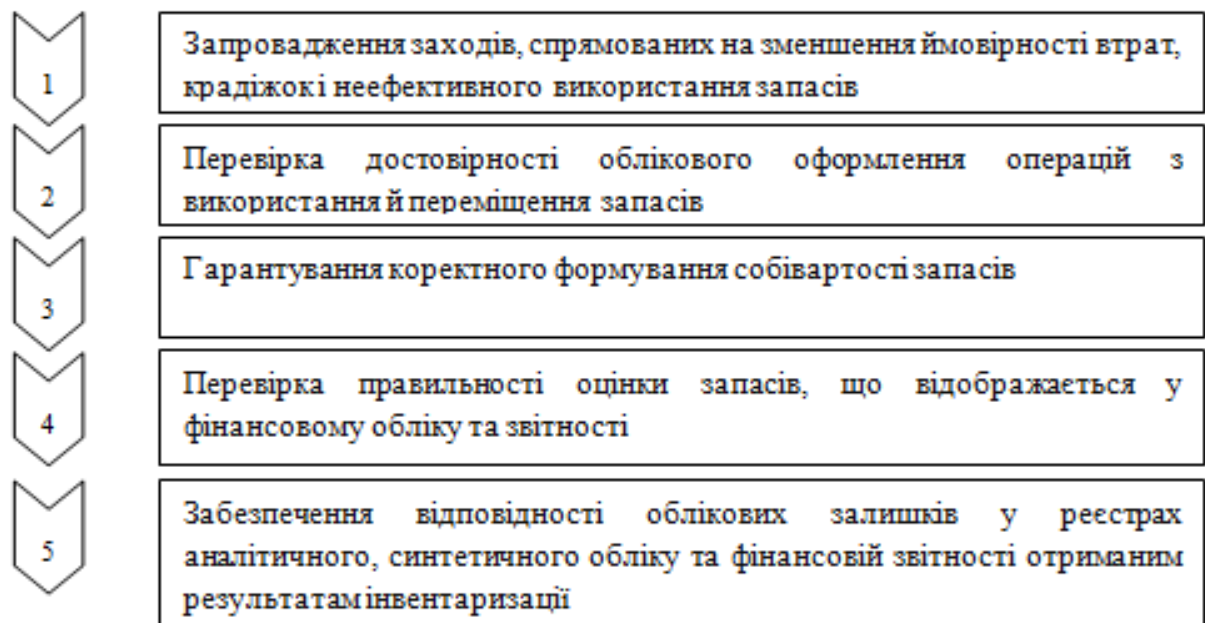

Рис. 2.6 Основні напрями внутрішнього контролю за операціями з руху виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”

Джерело: сформовано автором.

1. Запровадження заходів, спрямованих на зменшення ймовірності втрат, крадіжок і неефективного використання запасів. Фермерське господарство “Кут Хлібороба” впроваджує системний підхід до запобігання втратам і розкраданням

запасів шляхом розробки чітких регламентів доступу до складів, призначення матеріально відповідальних осіб та укладання з ними відповідних договорів. Обмеження вільного доступу сторонніх осіб до місць зберігання ресурсів, встановлення замків, систем відеоспостереження, а також впровадження щоденних звітів про залишки забезпечує належний контроль за збереженням матеріальних цінностей.

Окрему увагу приділено оптимізації внутрішніх процедур обліку видачі запасів у виробництво. Зокрема, використовується система документообігу з чіткою вказівкою підстав списання запасів, що мінімізує ризики безконтрольного або нецільового витрачання [36, с. 129]. Всі операції супроводжуються оформленням відповідних первинних документів (накладних, актів списання тощо), які підлягають перевірці бухгалтерською службою.

ФГ “Кут Хлібороба” проводить регулярні позапланові контрольні перевірки та інвентаризації запасів у місцях зберігання. Такі заходи сприяють своєчасному виявленню можливих нестач, надлишків або порушень правил зберігання, дозволяючи вчасно реагувати на відхилення та вживати коригувальних дій. Комплексна система профілактики знижує фінансові ризики та підвищує рівень безпеки матеріальних активів господарства.

2. Перевірка достовірності облікового оформлення операцій з використання й переміщення запасів. У ФГ “Кут Хлібороба” контроль за правильністю оформлення облікових операцій з використання й переміщення виробничих запасів здійснюється на всіх етапах логістичного циклу. Особливе значення має точне документування факту передачі запасів у виробництво або між структурними підрозділами господарства, що забезпечується через оформлення внутрішніх накладних та актів приймання-передачі.

Перевірці підлягає відповідність даних первинних документів аналітичному обліку. Також контролюється наявність усіх реквізитів у документах, правильність зазначення номенклатурного номера, одиниць виміру, кількості, ціни та загальної вартості. Важливим етапом є звіряння підписів

відповідальних осіб, що засвідчують факт здійснення операції, з метою запобігання фальсифікаціям.

Періодично у фермерському господарстві проводяться ревізії дотримання внутрішніх регламентів щодо оформлення переміщень запасів. Виявлені відхилення або порушення оперативно аналізуються, а на їх основі розробляються заходи з удосконалення процедур внутрішнього контролю. Такий підхід забезпечує підвищення рівня достовірності даних бухгалтерського обліку та дозволяє уникати перекручення фінансової інформації.

3. Гарантування коректного формування собівартості запасів. Внутрішній контроль у ФГ “Кут Хлібороба” спрямований на забезпечення повноти включення до собівартості запасів усіх витрат, понесених на їх придбання або виробництво. Це включає вартість матеріалів, транспортно-заготівельні витрати, плату за послуги зі зберігання та обробку, а також можливі витрати, пов’язані з митним оформленням або додатковим пакуванням.

Особлива увага приділяється правильності розподілу витрат між об’єктами обліку. Застосовується метод середнього відсотка або інші допустимі облікові методики, що дозволяє рівномірно та обґрунтовано розподілити витрати на відповідні партії запасів. У разі виготовлення запасів власними силами господарства здійснюється контроль за правильністю калькулювання витрат згідно з виробничими нормами.

Коректне формування собівартості запасів має критичне значення для визначення реального фінансового результату підприємства. Відповідно, у ФГ “Кут Хлібороба” передбачено обов’язкову перевірку процедур формування собівартості головним бухгалтером та, за необхідності, внутрішнім аудитором. Результати таких перевірок дозволяють вчасно виявляти помилки у калькуляції та мінімізувати ризик податкових або фінансових порушень.

4. Перевірка правильності оцінки запасів, що відображається у фінансовому обліку та звітності. Оцінка виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” здійснюється відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Контроль цього процесу включає перевірку

відповідності облікової політики підприємства встановленим методам оцінки (собівартість, середньозважена вартість тощо) та послідовності їх застосування протягом звітного періоду.

На практиці контрольна функція полягає у звірці вартості запасів, відображених у бухгалтерському обліку, з фактичною вартістю надходження або виготовлення. Особливо ретельно перевіряється коректність врахування транспортно-заготівельних витрат у складі первісної вартості. Також контролюється правильність проведення переоцінки (уцінки) в разі зниження корисності запасів або зміни ринкових умов.

Результати перевірки оцінки виробничих запасів мають бути враховані у фінансовій звітності, що формує довіру до поданої інформації як з боку керівництва, так і контролюючих органів. У разі виявлення розбіжностей або помилок у оцінці, здійснюється коригування записів та уточнення показників фінансової звітності відповідно до чинного законодавства.

5. Забезпечення відповідності облікових залишків у реєстрах аналітичного, синтетичного обліку та фінансовій звітності отриманим результатам інвентаризації. Одним із ключових напрямків внутрішнього контролю у ФГ “Кут Хлібороба” є систематичне забезпечення відповідності залишків запасів у бухгалтерському обліку фактичним даним, отриманим в результаті інвентаризації. Інвентаризація проводиться у визначені строки відповідно до законодавства, а також за потреби – у разі зміни матеріально відповідальних осіб, виявлення нестач, або під час підготовки до складання фінансової звітності.

У процесі інвентаризації перевіряється фізична наявність запасів, їхній технічний стан, умови зберігання та відповідність супровідної документації. Після завершення інвентаризації результати заносяться до інвентаризаційних описів і звіряються з аналітичними та синтетичними рахунками обліку. Особливу увагу приділено виявленню лишків, нестач, зіпсованих або непридатних для подальшого використання матеріалів.

У разі виявлення розбіжностей здійснюється належне бухгалтерське оформлення: лишки оприбутковуються, нестачі списуються, а винні особи

притягуються до відповідальності відповідно до внутрішніх регламентів господарства. Таким чином, підприємство забезпечує достовірність облікових даних і прозорість фінансової звітності, що є основою для прийняття обґр

Отже, ефективна організація внутрішнього контролю виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” є фундаментальним елементом стабільного функціонування господарства, що дозволяє забезпечити збереження матеріальних ресурсів, запобігти нецільовому їх використанню та зменшити ймовірність втрат. Системний підхід до контролю, який включає поетапну перевірку, дотримання облікової дисципліни, а також впровадження прозорих процедур документообігу, гарантує достовірність облікових даних і сприяє підвищенню рівня фінансової безпеки. Впроваджені контрольні заходи не лише відповідають вимогам чинного законодавства, а й враховують специфіку аграрної діяльності, дозволяючи підприємству оперативно виявляти ризики та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Це, у свою чергу, позитивно впливає на загальну економічну ефективність і конкурентоспроможність господарства в умовах сучасного аграрного ринку.

Висновок до розділу 2

Узагальнюючи результати дослідження, можна зробити висновок, що організація обліку виробничих запасів є важливим інструментом забезпечення ефективної діяльності підприємства. На прикладі ФГ “Кут Хлібороба” чітко простежується, що дотримання внутрішньої облікової політики, впровадження сучасних інформаційних систем та контроль за документообігом дозволяють не лише підвищити точність облікових даних, але й забезпечити оперативність управлінських рішень. Раціональний облік запасів сприяє оптимальному використанню ресурсів, зменшенню витрат і підвищенню економічної стабільності господарства.

Системна організація облікового процесу, що охоплює всі етапи руху виробничих запасів – від їх надходження до списання у виробництво, є запорукою достовірності фінансової звітності та ефективного управління ресурсами. Удосконалення діючих механізмів обліку, розширення автоматизації та інтеграція облікових систем з управлінськими потребами сприятимуть подальшому розвитку підприємства та його конкурентоспроможності на аграрному ринку.

Методика обліку виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” є комплексною системою, що забезпечує повний контроль за матеріальними ресурсами на всіх етапах їх руху – від надходження на склад до використання у виробничому процесі та реалізації. Завдяки використанню рахунка 20 “Виробничі запаси” із відповідними субрахунками, а також рахунків 22, 23 і 27, господарство веде деталізований облік різних видів матеріалів, що сприяє прозорості, оперативності аналізу та ефективному управлінню ресурсами. Окрему увагу приділено обліку транспортно-заготівельних витрат і документуванню господарських операцій, що дозволяє точно формувати собівартість і фінансові результати.

Організація внутрішнього контролю виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” є важливою передумовою ефективного управління матеріальними

ресурсами, яка забезпечує достовірність облікових даних, зменшує ризики втрат, крадіжок і нецільового використання запасів. Завдяки системному підходу, що включає документальний, фізичний контроль, регулярні інвентаризації та перевірки, господарство створює умови для стабільного функціонування виробничого процесу. Важливим є також дотримання процедур оцінки запасів, правильне формування їх собівартості та відповідність усіх облікових даних даним фінансової звітності, що підвищує рівень фінансової прозорості підприємства.

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА НАПРЯМКИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ У ФГ “КУТ ХЛІБОРОБА”

3.1. Аналіз динаміки та структури виробничих запасів досліджуваного підприємства

У сучасних умовах господарювання ефективне управління виробничими запасами є однією з ключових складових фінансової стабільності підприємства. Виробничі запаси, як елемент обігових активів, безпосередньо впливають на безперервність виробничого процесу, рентабельність діяльності та загальну конкурентоспроможність підприємства. Тому аналіз їхньої динаміки та структури дозволяє своєчасно виявляти проблемні зони та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Аналіз динаміки та структури виробничих запасів досліджуваного підприємства є важливим інструментом оцінки його матеріально-технічного забезпечення. Зміни у складі та обсягах запасів можуть свідчити про адаптацію підприємства до ринкових умов, зміну стратегії виробництва або вплив зовнішніх факторів [37, с. 56]. Проведення такого аналізу дає можливість не лише оцінити поточний стан запасів, а й прогнозувати потреби у ресурсах для забезпечення стабільної роботи підприємства в майбутньому.

Окрім загального впливу на виробничу діяльність, структура виробничих запасів відображає рівень організації логістики, систему постачання та внутрішню політику управління ресурсами підприємства. Для ФГ “Кут Хлібороба”, як аграрного виробника, раціональне формування запасів сільськогосподарських матеріалів – таких як насіння, добрива, паливно-мастильні матеріали – є важливим для забезпечення своєчасного проведення посівних і збиральних кампаній. Детальний аналіз динаміки та структури виробничих запасів у господарстві дозволяє виявити вузькі місця в системі

забезпечення, підвищити ефективність використання ресурсів і забезпечити стабільний аграрний цикл.

Основні завдання аналізу динаміки і структури виробничих запасів включають:

- визначення темпів росту або скорочення запасів за певний період для оцінки ефективності управління ресурсами;
- виявлення сезонних коливань, трендів та дисбалансів у формуванні запасів, які можуть впливати на безперервність виробничого процесу;
- деталізація структури запасів шляхом аналізу співвідношення між окремими видами матеріалів (насіння, добрива, паливно-мастильні матеріали, запасні частини тощо);
- оцінка раціональності формування запасів з метою виявлення надлишкових або дефіцитних позицій;
- визначення напрямків оптимізації запасів для підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів;
- надання інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на забезпечення стабільного функціонування виробничої діяльності та зниження витрат.

Джерелами для аналізу динаміки і структури виробничих запасів виступають:

- оборотно-сальдова відомість, яка відображає рух матеріальних цінностей за звітний період;
- відомості обліку запасів (журнали, картки обліку матеріалів);
- внутрішні виробничі документи, такі як накладні, акти приймання-передачі матеріалів, договори з постачальниками;
- планові документи і бюджети, які дають змогу порівняти фактичні дані із запланованими показниками;
- фінансова звітність підприємства в цілому, що включає баланс, звіт про фінансові результати, які допомагають комплексно оцінити вплив запасів на фінансовий стан (ДОДАТОК А).

Для якісного аналізу динаміки та структури виробничих запасів важливим є не лише наявність джерел інформації, а й своєчасність та достовірність отриманих даних. Систематичний збір, обробка і оновлення інформації дозволяють своєчасно реагувати на зміни у виробничому процесі, запобігати надлишкам або дефіциту запасів. Сучасні інформаційні системи управління ресурсами (ERP-системи) значно спрощують цей процес, забезпечуючи автоматизацію обліку, моніторинг руху матеріалів у режимі реального часу та формування звітності для прийняття оперативних управлінських рішень. Таким чином, комплексне використання різноманітних джерел інформації є запорукою ефективного управління виробничими запасами і підвищення загальної конкурентоспроможності підприємства [38, с. 93].

Аналіз динаміки виробничих запасів є важливим елементом оцінки ефективності ресурсного забезпечення підприємства. Його метою є визначення змін у загальному обсязі запасів за певний період, що дозволяє виявити тенденції розвитку, сезонні коливання, а також наслідки управлінських рішень або вплив зовнішніх факторів. Такий аналіз допомагає зрозуміти, чи підприємство дотримується оптимального рівня матеріальних ресурсів, що необхідні для стабільного виробництва, чи, навпаки, допускає надлишкові або дефіцитні запаси, що може призвести до втрат або збоїв у роботі.

Важливо враховувати не лише абсолютне зростання чи зменшення обсягів виробничих запасів, а й темпи цих змін у динаміці. Збільшення запасів може свідчити про підготовку до зростання обсягів виробництва, закупівлю матеріалів за сприятливими цінами або стратегічне накопичення ресурсів. З іншого боку, різке зниження запасів іноді сигналізує про проблеми з постачанням, неефективне планування або фінансові труднощі. Таким чином, динамічний аналіз дає змогу комплексно оцінити стан підприємства, його адаптивність до ринкових умов та рівень матеріально-технічного забезпечення.

Аналіз динаміки виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

**Аналіз динаміки виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”
за 2021-2023 рр.**

Роки	Обсяг виробничих запасів, тис. грн.	Темпи росту, %	
		базисні	ланцюгові
2021	1723,3	100	100
2022	4198,3	243,6	243,6
2023	2301,1	133,5	54,8

Джерело: сформовано автором.

Аналіз динаміки виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за 2021-2023 рр. свідчить про нестійкий характер змін. У 2022 р. відбулося стрімке зростання запасів: їх обсяг збільшився майже у 2,5 рази порівняно з 2021 р. Це може бути наслідком стратегічного накопичення ресурсів, підготовки до розширення виробництва або впливу зовнішніх факторів, таких як зростання цін на матеріально-технічні ресурси. Такий приріст свідчить про активну закупівельну політику та орієнтацію господарства на підвищення рівня матеріального забезпечення аграрного циклу.

Однак у 2023 р. обсяг виробничих запасів зменшився до 2301,1 тис. грн, що становить лише 54,8 % від рівня 2022 р. Незважаючи на те, що у порівнянні з базовим 2021 роком обсяги залишаються вищими (133,5 %), спостерігається явне скорочення. Це може бути пов’язано з переходом до більш раціонального управління ресурсами, оптимізацією закупівель або зменшенням виробничих потреб. Така тенденція потребує подальшого контролю, щоб уникнути ризику нестачі запасів, що може негативно вплинути на виробничий процес.

Візуалізація результатів аналізу динаміки виробничих запасів ФГ “Кут Хлібороба” за 2021-2023 рр. представлена на рис. 3.1. Зв’язок між обсягами запасів і темпами їх росту чітко простежується на графіку, що дозволяє наочно оцінити основні тенденції розвитку підприємства. Зокрема, видно значне зростання запасів у 2022 р. та їх подальше зниження у 2023 р., що відповідає проведеному аналізу. Така візуальна ілюстрація сприяє кращому розумінню змін

у структурі виробничих ресурсів та допомагає у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень.

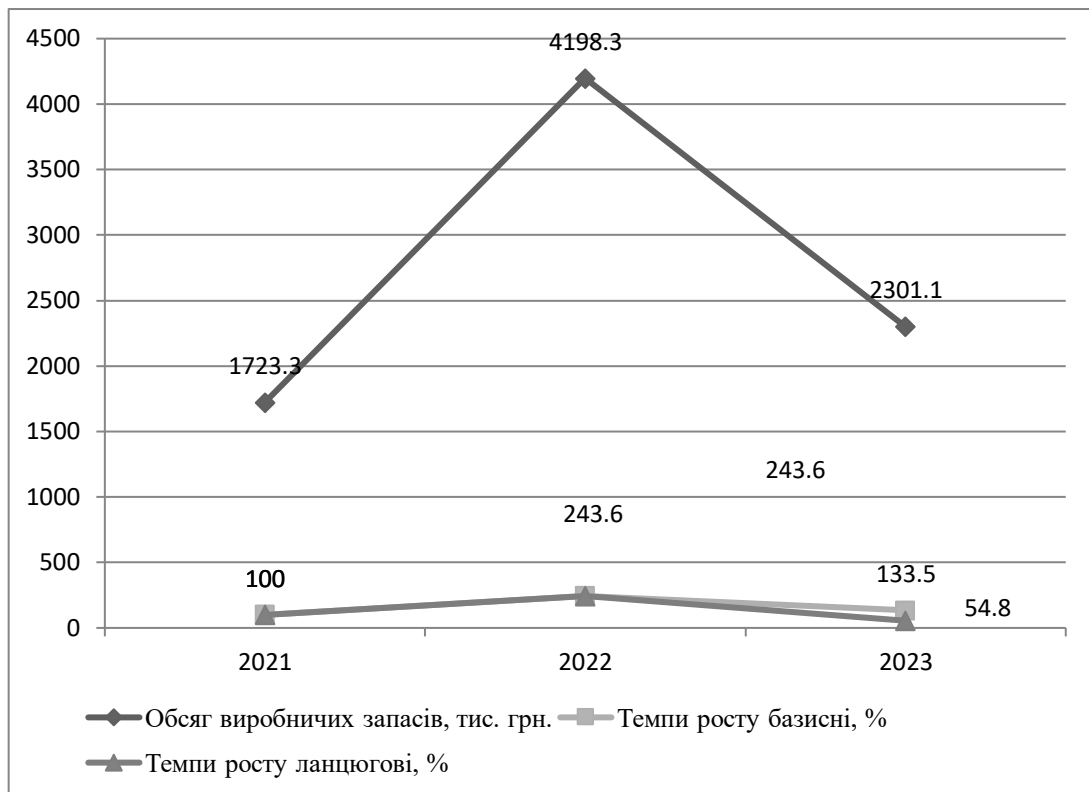

Рис. 3.1 Динаміка виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за 2021-2023 рр.

Джерело: сформовано автором.

Аналіз структури виробничих запасів є важливим етапом оцінки матеріально-технічного забезпечення підприємства, оскільки дозволяє визначити співвідношення між різними видами запасів і їх вплив на виробничий процес. Розподіл запасів за категоріями – такими як насіння, добрива, засоби захисту рослин, паливно-мастильні матеріали, запасні частини та інші матеріали – дає змогу виявити найбільш вагомні компоненти, що забезпечують безперервність і ефективність виробництва. Аналіз структури також допомагає визначити наявність надлишкових або недостатніх запасів, що може свідчити про нераціональне використання ресурсів або потребу в оптимізації закупівельної політики.

Структурний аналіз дозволяє відслідковувати зміни у складі запасів у динаміці, що є важливим для адаптації підприємства до змін ринкових умов, технологічних процесів та сезонних особливостей виробництва. Розуміння пріоритетів у формуванні запасів дає змогу керівництву більш точно планувати закупівлі, розподіляти фінансові ресурси і знижувати ризики простоїв або перевитрат. В результаті аналіз структури запасів сприяє підвищенню загальної ефективності виробничої діяльності та забезпечує стабільність аграрного циклу на підприємстві.

До виробничих запасів ФГ “Кут Хлібороба” відносить:

- насіння – посівний матеріал, що використовується для сільськогосподарських культур;
- добрива – мінеральні або органічні речовини, які покращують родючість ґрунту та сприяють росту рослин;
- ЗЗР (засоби захисту рослин) – хімічні або біологічні препарати, призначені для захисту культур від шкідників, хвороб і бур’янів;
- ПММ (паливно-мастильні матеріали) – паливо, оливи та мастила, необхідні для роботи техніки і обладнання;
- запасні частини – комплектуючі деталі для ремонту та обслуговування сільськогосподарської техніки;
- інші матеріали – різноманітні допоміжні матеріали, які використовуються у виробничому процесі, але не належать до основних категорій (наприклад, тари, інструменти, витратні матеріали).

Аналіз структури виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” наведено у таблиці 3.2. Представлені дані ілюструють розподіл запасів за основними категоріями, такими як насіння, добрива, засоби захисту рослин, паливно-мастильні матеріали, запасні частини та інші матеріали. Кожна з цих складових виконує важливу роль у забезпеченні безперервності та ефективності виробничого процесу.

Таблиця 3.2

**Аналіз структури виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”
за 2021-2023 рр.**

Номенклатура	Обсяг виробничих запасів, тис. грн.		Питома вага, %		Відхилення	
	2022 р.	2023 р.	2022 р.	2023 р.	грн	в.п.
насіння	950,0	490,0	22,6	21,3	-460	-1,3
добрива	1250,0	640,0	29,8	27,8	-610	-2,0
ЗЗР	930,0	500,0	22,2	21,7	-430	-0,4
ПММ	610,0	380,0	14,5	16,5	-230	2,0
запчастини	320,0	180,0	7,6	7,8	-140	0,2
інші матеріали	138,3	111,1	3,3	4,8	-27,2	1,5
Разом	4198,3	2301,1	100,0	100,0	-1897,2	0,0

Джерело: сформовано автором.

Обсяг запасів насіння зменшився з 950,0 тис. грн у 2022 р. до 490,0 тис. грн у 2023 р., що складає зниження на 460 тис. грн або 1,3 процентних пункти у структурі. Це може свідчити про оптимізацію посівної кампанії або зміну сортового складу культур. Зменшення обсягу насіння також може бути пов’язане з використанням більш ефективних технологій або підвищенням якості матеріалу, що дозволяє скоротити необхідний обсяг закупівель.

Запаси добрив скоротилися з 1250,0 тис. грн до 640,0 тис. грн, що є найбільшим абсолютним зниженням – 610 тис. грн, і зниженням питомої ваги на 2,0%. Це може свідчити про зміни в агротехнології, перехід до більш раціонального використання добрив, або про зменшення закупівель через зовнішні економічні чинники, такі як ціни на мінеральні ресурси. Зменшення запасів добрив потребує уваги, оскільки це безпосередньо впливає на родючість ґрунту і майбутній урожай.

Обсяг ЗЗР знизився з 930,0 тис. грн до 500,0 тис. грн, проте питома вага змінилася незначно – на 0,4%. Це говорить про стабільність у використанні засобів захисту, незважаючи на зменшення загального обсягу запасів. Такий баланс може свідчити про підвищення ефективності застосування препаратів або більш точне планування закупівель.

Запаси ПММ зменшилися з 610,0 тис. грн до 380,0 тис. грн, але їхня питома вага в структурі зросла на 2,0%. Це свідчить про те, що паливо та мастильні матеріали залишаються важливою складовою виробничих запасів, і хоч загальний обсяг зменшився, відносна роль ПММ у структурі зросла. Це може бути пов'язано із зростанням витрат на технічне обслуговування або більш активним використанням техніки.

Обсяг запасів запчастин скоротився з 320,0 тис. грн до 180,0 тис. грн, однак їхня питома вага залишилась практично на тому ж рівні, з незначним зростанням на 0,2%. Це може вказувати на підтримку оптимального рівня запасів для своєчасного ремонту техніки, що є важливим для безперервності виробничого процесу.

Запаси інших матеріалів зменшилися з 138,3 тис. грн до 111,1 тис. грн, при цьому питома вага зросла на 1,5%. Це означає, що хоча абсолютний обсяг знизився, відносна роль цих матеріалів у структурі зросла. Можливо, це пов'язано з більш широким включенням різноманітних допоміжних матеріалів у виробничий процес або змінами у номенклатурі запасів.

Таким чином, у 2023 році загальний обсяг виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” значно знизився, при цьому відбулися незначні зміни у структурі, що свідчить про певну стабільність у пріоритетах забезпечення виробництва. Зміни у розподілі запасів можуть бути пов'язані як із внутрішніми оптимізаціями, так і з впливом зовнішніх факторів.

Візуалізація результатів аналізу структури виробничих запасів ФГ “Кут Хлібороба” за 2022-2023 рр. представлена на рис. 3.2. На діаграмі наочно відображено співвідношення основних категорій запасів та їх зміни у динаміці, що дозволяє краще зрозуміти пріоритети підприємства у формуванні матеріально-технічної бази та оцінити ефективність управління запасами. Завдяки графічному відображенню можна швидко виявити тенденції та прийняти обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації запасів.

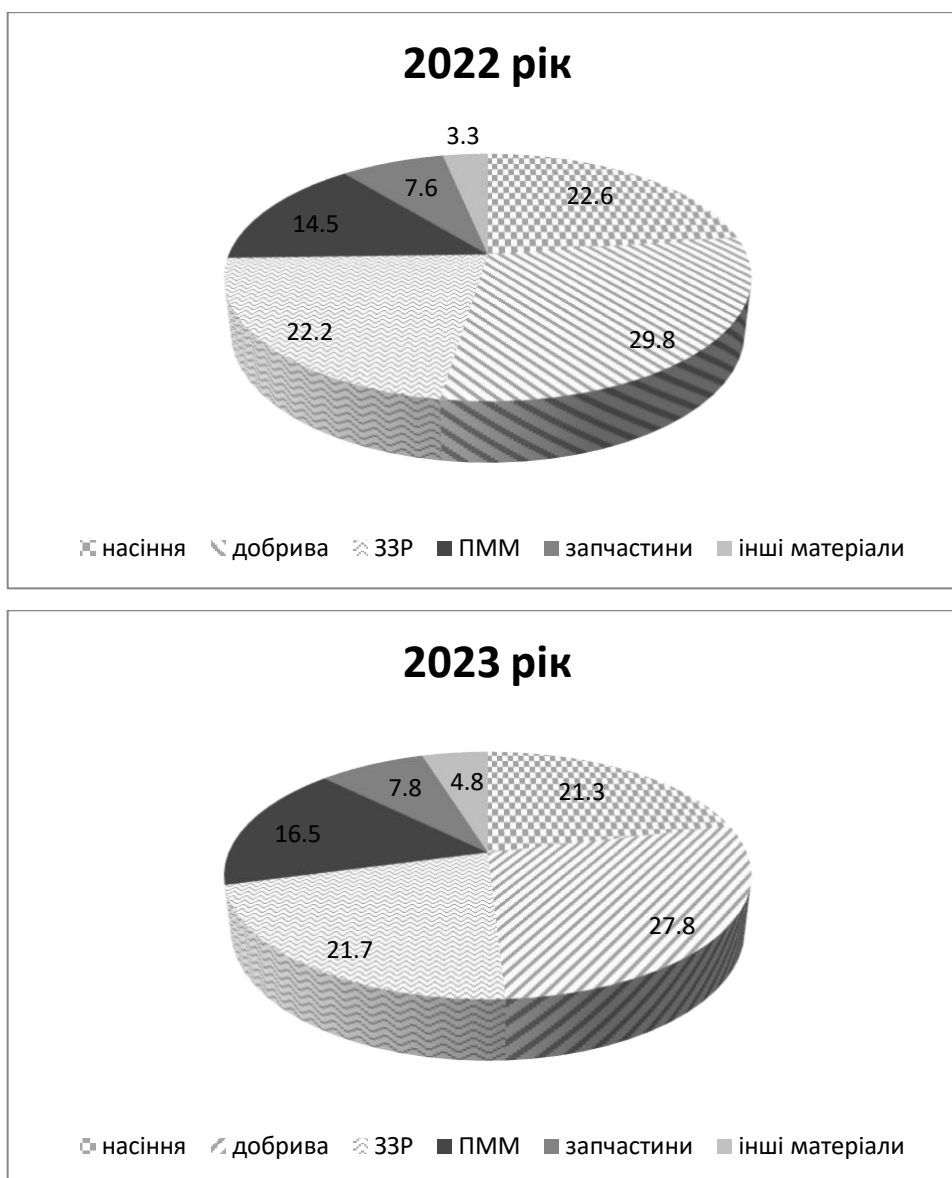

Рис. 3.2 Структура виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за 2022-2023 рр.

Джерело: сформовано автором.

Аналіз динаміки та структури виробничих запасів ФГ “Кут Хлібороба” за 2022-2023 рр. демонструє суттєві зміни як у загальному обсязі запасів, так і в їхній структурі. Зниження загального обсягу запасів у 2023 р. порівняно з 2022 р. свідчить про перехід підприємства до більш раціонального та збалансованого управління ресурсами. Водночас незначні зміни у питомій вазі окремих категорій запасів відображають збереження пріоритетів у матеріально-технічному забезпеченні основних виробничих процесів.

Розподіл запасів за категоріями вказує на диференційований підхід до формування ресурсної бази підприємства. Зменшення обсягів насіння, добрив та ЗЗР може бути пов'язане з оптимізацією агротехнологій та більш точним плануванням закупівель, тоді як збільшення питомої ваги ПММ та інших матеріалів свідчить про адаптацію виробничих потреб і зростання ролі технічного забезпечення. Загалом, аналіз структури запасів дозволяє стверджувати, що ФГ “Кут Хлібороба” підтримує стабільний рівень матеріально-технічного забезпечення, орієнтуючись на ефективне використання ресурсів та мінімізацію ризиків у виробничому циклі.

3.2. Оцінка ефективності використання виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”

Оцінка ефективності використання виробничих запасів є важливою складовою управління матеріальними ресурсами на підприємствах аграрного сектору, зокрема у фермерських господарствах. Виробничі запаси, які включають насіння, добрива, засоби захисту рослин, паливно-мастильні матеріали та запасні частини, безпосередньо впливають на безперервність технологічних процесів і якість сільськогосподарської продукції. Раціональне формування та використання запасів дозволяє знизити виробничі витрати, уникнути простоїв і забезпечити стабільність аграрного циклу.

У контексті ФГ “Кут Хлібороба” оцінка ефективності використання виробничих запасів має особливе значення через специфіку сільськогосподарського виробництва, що характеризується сезонністю, залежністю від погодних умов та коливаннями ринкових факторів. Аналіз ефективності використання запасів допомагає виявити резерви підвищення продуктивності, оптимізувати закупівельну політику та покращити фінансові показники господарства. Таким чином, системний підхід до оцінки та управління запасами є ключовим фактором забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку ФГ “Кут Хлібороба”.

Для оцінки ефективності використання виробничих запасів застосовується комплекс узагальнюючих показників. До основних із них належать такі:

- матеріаловіддача, яка розраховується як відношення вартості виробленої продукції до величини матеріальних витрат. Цей показник відображає обсяг продукції, що припадає на одну гривню витрат на матеріали;

- матеріаломісткість, що визначається як відношення матеріальних витрат до вартості виготовленої продукції і показує, скільки матеріалів витрачається на одиницю продукції;

- прибуток на одну гривню матеріальних витрат – цей показник демонструє, скільки прибутку отримує підприємство з кожної гривні, витраченої на матеріали. Він відображає економічну ефективність використання виробничих запасів та допомагає оцінити, наскільки доцільними є витрати на матеріали з точки зору отримання прибутку;

- коефіцієнт співвідношення темпів зростання обсягу виробленої продукції і матеріальних витрат – цей індекс характеризує, чи зростає обсяг виробництва пропорційно до збільшення матеріальних витрат;

- частка матеріальних витрат у собівартості продукції – цей показник визначає питому вагу матеріальних витрат у загальній собівартості виготовленої продукції, що дозволяє оцінити їхню вагомість у структурі виробничих витрат і виявити можливі резерви для їх оптимізації;

- коефіцієнт використання матеріалів – відображає ступінь ефективності застосування матеріальних ресурсів у виробничому процесі [39, с. 65].

Вище зазначені показники дають змогу комплексно оцінити рівень раціонального використання матеріальних ресурсів у виробничому процесі. Вони допомагають виявити як ефективність застосування основних видів виробничих запасів, так і потенційні резерви для зниження витрат та підвищення продуктивності. Завдяки аналізу цих показників керівництво підприємства може приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо оптимізації закупівель, зменшення надлишків та підвищення загальної економічної ефективності діяльності. Таким чином, оцінка за допомогою узагальнюючих показників є

важливим інструментом для забезпечення збалансованого і стійкого розвитку підприємства.

Після визначення основних показників проводиться комплекс аналітичних заходів, серед яких аналіз динаміки змін цих показників, оцінка економії виробничих запасів у разі зниження матеріаломісткості, а також виявлення суми додаткових витрат у випадку її збільшення. Окрім цього, досліджується вплив змін у ефективності використання виробничих запасів на обсяг виробленої продукції. Також здійснюється оцінка потенційних резервів підвищення ефективності використання запасів, що могло б сприяти нарощенню виробничих показників.

Розрахунки зазначених показників для ФГ “Кут Хлібороба” представлені у таблиці 3.3, що дозволяє отримати комплексну оцінку ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві.

Таблиця 3.3

**Аналіз ефективності використання виробничих запасів у
ФГ “Кут Хлібороба” за 2021-2023 рр.**

Показник	Значення		Відхилення	
	2022 р.	2023 р.	+/-	%
Обсяг виробництва, тис. грн.	16882,9	44144,3	27261,4	261,5
Матеріальні витрати, тис. грн.	13214,6	21895,3	8680,7	165,7
Прибуток, тис. грн.	3256,4	21960,8	18704,4	674,4
Матеріаловіддача	1,28	2,02	0,74	157,8
Матеріаломісткість	0,78	0,50	-0,28	64,1
Прибуток на одну гривню матеріальних витрат	0,25	1,00	0,75	400,0
Коефіцієнт співвідношення темпів зростання обсягу виробленої продукції і матеріальних витрат	0,99	1,57	0,58	158,6
Частка матеріальних витрат у собівартості продукції	0,97	0,99	0,02	102,1
Коефіцієнт використання матеріалів	0,19	0,50	0,31	263,2

Джерело: сформовано автором.

Збільшення матеріаловіддачі з 1,28 до 2,02 свідчить про значне підвищення продуктивності використання виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”. Це

означає, що підприємство змогло отримувати більший обсяг продукції на кожну гривню, витрачену на матеріали, що є показником раціонального і ефективного управління ресурсами. Така позитивна динаміка відображає не лише зростання виробничої потужності, а й вдосконалення технологічних процесів, що дозволяє зменшити втрати матеріалів та оптимізувати їх використання.

Зниження матеріаломісткості з 0,78 до 0,50 свідчить про те, що підприємство зменшило обсяг матеріальних витрат на одиницю виготовленої продукції. Ця тенденція вказує на більш ефективне використання матеріалів, що досягається завдяки впровадженню заходів з економії ресурсів, оптимізації виробничих процесів і підвищенню технологічної дисципліни. Відповідно, таке зниження є позитивним фактором для зниження собівартості продукції та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Зростання прибутку на одну гривню матеріальних витрат у чотири рази – з 0,25 до 1,00 – демонструє значне покращення економічної ефективності використання матеріальних ресурсів. Це свідчить про те, що кожна гривня, інвестована в матеріали, тепер приносить значно більший прибуток, що позитивно впливає на загальний фінансовий стан підприємства. Така динаміка свідчить про покращення менеджменту ресурсів, а також про здатність підприємства отримувати більшу додану вартість за рахунок ефективного використання матеріалів.

Підвищення коефіцієнта співвідношення темпів зростання обсягу виробленої продукції і матеріальних витрат до рівня 1,57 відображає той факт, що обсяги виробництва зростають швидшими темпами, ніж відповідні матеріальні витрати. Це свідчить про позитивні зміни в структурі витрат і більш раціональне використання матеріальних ресурсів, що є важливим показником підвищення продуктивності та ефективності виробничої діяльності підприємства.

Неістотне зростання частки матеріальних витрат у собівартості продукції до 0,99 свідчить про стабільність структури виробничих витрат. Такий показник вказує на те, що витрати на матеріали залишаються основною складовою

собівартості, проте їх частка не зазнає значних коливань, що свідчить про збереження балансу у витратній політиці підприємства та контроль за витратами.

Зростання коефіцієнта використання матеріалів у 2,6 раза – до 0,50 – демонструє суттєве підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів на підприємстві. Це є результатом комплексних заходів щодо зменшення втрат, оптимізації виробничих процесів і впровадження сучасних технологій, що сприяє підвищенню загальної продуктивності і зниженню собівартості продукції. Такий результат свідчить про стабільний прогрес у напрямку раціонального і збалансованого використання ресурсів.

Візуалізація результатів аналізу показників ефективності використання виробничих запасів ФГ “Кут Хлібороба” за 2022-2023 рр. представлена на рис. 3.3.

Рис. 3.3 Динаміка показників ефективності використання виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за 2022-2023 рр.

Джерело: сформовано автором.

Оцінка оборотності виробничих запасів є важливим інструментом аналізу ефективності управління матеріальними ресурсами на підприємстві. Цей показник відображає швидкість, з якою підприємство використовує свої виробничі запаси у виробничому процесі, та визначає кількість оборотів запасів

за певний період. Висока оборотність свідчить про раціональне використання запасів, своєчасне поповнення матеріалів і ефективне планування закупівель, що дозволяє зменшити витрати на зберігання і мінімізувати ризики застарівання.

Для розрахунку оборотності виробничих запасів зазвичай використовують співвідношення вартості матеріальних витрат до середньорічної вартості запасів. Цей коефіцієнт дає змогу оцінити, скільки разів за рік підприємство повністю використовує свої запаси. Крім того, важливим показником є середній період обороту запасів у днях, який демонструє, скільки часу в середньому матеріали перебувають на складі до моменту їх використання. Оптимальні значення цих показників залежать від специфіки виробництва та типу продукції, але загалом вони повинні забезпечувати баланс між наявністю необхідних ресурсів і мінімізацією запасів.

Аналіз оборотності виробничих запасів дозволяє виявити резерви підвищення ефективності управління запасами, в тому числі за рахунок покращення логістики, впровадження систем автоматичного обліку та прогнозування потреб у матеріалах [40, с. 89]. Підвищення оборотності позитивно впливає на ліквідність підприємства, зменшує обсяги заморожених коштів у запасах та сприяє підвищенню загальної продуктивності виробництва. Таким чином, оцінка оборотності виробничих запасів є ключовим елементом стратегічного управління матеріальними ресурсами підприємства.

До основних показників оборотності використання виробничих запасів відносяться: коефіцієнт оборотності виробничих запасів, тривалість обороту виробничих запасів та коефіцієнт ефективності використання виробничих запасів. Коефіцієнт оборотності виробничих запасів характеризує, скільки разів за звітний період (зазвичай за рік) підприємство повністю оновило свої виробничі запаси. Високе значення цього коефіцієнта свідчить про швидке використання матеріальних ресурсів, що зазвичай є ознакою ефективного управління запасами та оптимального планування виробничого процесу. Низьке значення вказує на можливе надмірне накопичення запасів, що може призводити до зайвих витрат на їх зберігання і ризиків псування. Оптимальне значення

коефіцієнта залежить від специфіки галузі та характеру виробництва, але зазвичай воно має бути не менше 4-6 оборотів на рік.

Тривалість обороту виробничих запасів визначає середню кількість днів, протягом яких запаси знаходяться на підприємстві до їх використання у виробничому процесі. Цей показник є зворотним до коефіцієнта оборотності і показує ефективність логістики та складського господарства. Менша тривалість обороту свідчить про швидке оновлення запасів і зниження часу їх зберігання, що зменшує витрати на утримання запасів і знижує ризики їх псування або морального застарівання. Занадто короткий період може вказувати на нестачу запасів і ризики зупинки виробництва, тоді як тривалий термін – на неефективне управління. Оптимальна тривалість обороту зазвичай коливається від 30 до 90 днів залежно від галузі.

Коефіцієнт ефективності використання виробничих запасів відображає частку фактично використаних запасів від загального обсягу наявних матеріалів. Він демонструє, наскільки раціонально підприємство застосовує свої матеріальні ресурси у виробничому процесі. Значення, близькі до 1, свідчать про високий рівень використання запасів без надлишків і втрат. Значення нижче 0,7 можуть вказувати на нераціональне управління запасами, надлишкові залишки або значні втрати матеріалів. Підвищення цього коефіцієнта сприяє оптимізації витрат і підвищенню загальної ефективності виробництва.

Оцінка оборотності виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за 2022-2023 рр. наведено у табл. 3.4. Аналіз показників оборотності дозволяє визначити, наскільки ефективно підприємство використовує свої матеріальні ресурси у виробничому процесі. Вивчення динаміки оборотності виробничих запасів допомагає виявити тенденції у запасах, оптимізувати їх рівень та покращити управління матеріальними ресурсами. У свою чергу, це сприяє підвищенню загальної продуктивності підприємства та зниженню витрат, пов’язаних із зберіганням і використанням виробничих запасів.

Таблиця 3.4

**Оцінка оборотності виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”
за 2022-2023 рр.**

Показник	Значення		Відхилення	
	2022 р.	2023 р.	+/-	%
Виручка від реалізації, тис. грн.	16882,9	44144,3	27261,4	261,47
Середньорічна вартість виробничих запасів, тис. грн.	4198,3	2301,1	-1897,2	54,81
Коефіцієнт оборотності виробничих запасів	4,02	19,18	15,16	477,11
Тривалість обороту виробничих запасів	89,55	18,77	-70,78	20,96
Коефіцієнт ефективності використання виробничих запасів	-	-	-	4,77

Джерело: сформовано автором.

Як бачимо, тривалість обороту виробничих запасів зменшилася на 70,78 днів, що є позитивною тенденцією. Це сталося за рахунок впливу наступних факторів:

а) за рахунок зміни середньорічної вартості виробничих запасів:

$$T_{ВЗ} = (365 \times \frac{2301,1}{16882,9}) - (365 \times \frac{4198,3}{16882,9}) = -41,05 \quad (3.1)$$

б) за рахунок зміни тривалості обороту виручки:

$$T_{Вир} = (365 \times \frac{2301,1}{44144,3}) - (365 \times \frac{2301,1}{16882,9}) = -29,73 \quad (3.2)$$

$$\text{Разом} = -41,05 + (-29,73) = -70,78 \text{ днів} \quad (3.3)$$

Оцінка оборотності виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за 2022–2023 рр. свідчить про суттєве покращення ефективності використання матеріально-виробничих ресурсів. Згідно з даними таблиці 3.4, виручка від реалізації продукції у 2023 р. зросла на 27261,4 тис. грн, що становить приріст у 261,47% порівняно з 2022 роком. Одночасно середньорічна вартість виробничих запасів зменшилася на 1897,2 тис. грн, або на 45,19%. Така динаміка демонструє,

що підприємство зуміло значно наростити обсяги реалізації продукції, при цьому оптимізувавши витрати на утримання виробничих запасів.

Коефіцієнт оборотності виробничих запасів у 2023 р. становив 19,18 обортів, що майже у 4,8 рази перевищує рівень попереднього року (4,02 оборти). Це означає, що запаси повністю оновлювались майже 19 разів протягом року, тобто перетворювались у готову продукцію або реалізовувались з високою частотою. Такий показник значно перевищує загальноприйняті нормативні орієнтири для сільськогосподарських підприємств, де коефіцієнт оборотності в межах 3-7 обортів вважається задовільним. Таким чином, результат ФГ “Кут Хлібороба” свідчить про високий рівень організації матеріально-технічного забезпечення та налагоджені виробничі процеси.

Особливо варто відзначити, що тривалість обороту виробничих запасів скоротилася з 89,55 до 18,77 днів, тобто на 70,78 днів (у 4,75 рази), що є яскравим свідченням пришвидшення використання матеріалів у виробничому процесі. Зменшення тривалості обороту до менш як 20 днів є винятково позитивною тенденцією, оскільки це означає зменшення часу між надходженням матеріалів на склад та їх використанням, зменшення ризиків псування чи втрати вартості запасів, а також зниження обігових витрат. Важливо, що це скорочення тривалості обороту пояснюється двома ключовими факторами: зменшенням середньорічної вартості запасів (на 41,05 днів) і збільшенням темпів зростання виручки (на 29,73 днів). Це доводить, що підприємство не лише скоротило запаси, а й ефективно працювало над нарощуванням доходів.

Ще одним позитивним моментом є обчислений коефіцієнт ефективності використання виробничих запасів, який у 2023 р. становив 4,77. Цей показник демонструє віддачу, яку підприємство отримує на кожну одиницю вкладених у виробничі запаси ресурсів. Його високе значення є свідченням успішної реалізації стратегії управління запасами: підприємство мінімізує обсяги зберігання матеріалів, уникнувши затоварення, водночас забезпечуючи безперебійний виробничий процес та значне зростання фінансових результатів.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що у ФГ “Кут Хлібороба” у 2023 р. відбулося суттєве покращення оборотності виробничих запасів, яке стало результатом збалансованого управління матеріальними ресурсами, прискорення обігу капіталу та ефективного використання фінансових і матеріальних ресурсів. Це сприяло підвищенню загальної економічної ефективності діяльності підприємства, що, в свою чергу, забезпечило зростання прибутку та покращення фінансового стану господарства.

3.3. Напрямки удосконалення обліку і контролю виробничих запасів із застосуванням сучасних технологій

У сучасних умовах господарювання, коли підприємства прагнуть до підвищення ефективності своєї діяльності, особливого значення набуває удосконалення системи обліку та контролю виробничих запасів. Матеріальні ресурси залишаються основою виробничого процесу, тому їх раціональне використання напряму впливає на собівартість продукції, прибутковість та конкурентоспроможність підприємства. Неефективний облік або відсутність дієвого контролю за рухом виробничих запасів призводить до надлишкових витрат, втрат або нераціонального використання ресурсів. Саме тому актуальним завданням є впровадження сучасних підходів до організації облікових процесів із використанням новітніх інформаційних технологій.

Сучасні цифрові рішення, зокрема автоматизовані системи управлінського обліку, хмарні технології та програмні продукти ERP-класу (наприклад, SAP: ERP, Мастер:Бухгалтерія, IsPro), відкривають широкі можливості для покращення оперативності, точності та прозорості облікових процедур [41]. Їхнє впровадження дозволяє автоматизувати облік надходження, зберігання і списання виробничих запасів, забезпечити контроль за залишками на складах у режимі реального часу, а також швидко формувати управлінську звітність. Такий підхід не лише підвищує ефективність управління матеріальними ресурсами, а й сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. У цьому контексті

важливо визначити пріоритетні напрямки удосконалення обліку та контролю виробничих запасів саме з позицій цифрової трансформації підприємств.

Основні напрямки удосконалення обліку і контролю виробничих запасів із застосуванням сучасних технологій у ФГ “Кут Хлібороба” наведено на рис. 3.4.

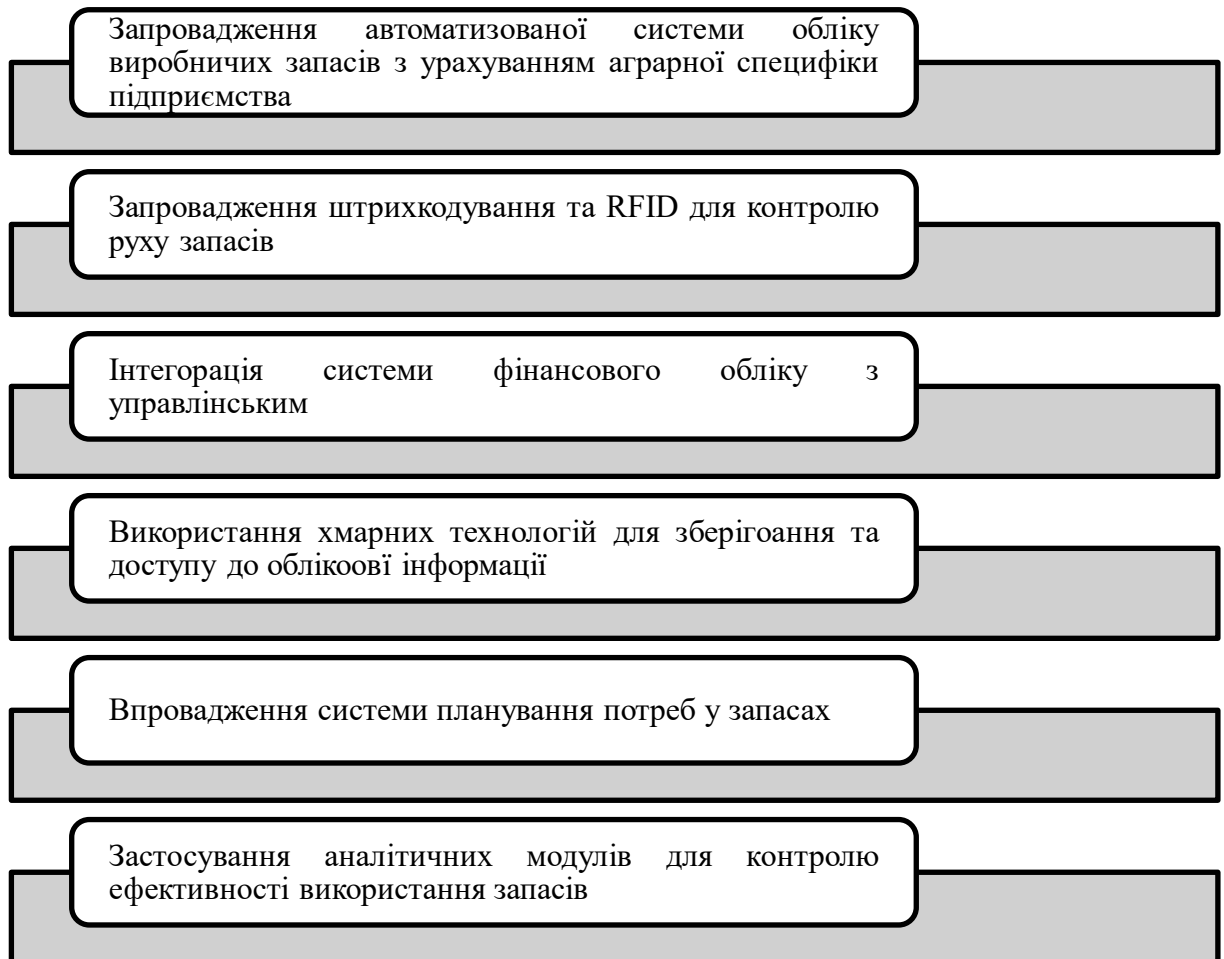

Рис. 3.4 Напрямки удосконалення обліку і контролю виробничих запасів із застосуванням сучасних технологій у ФГ “Кут Хлібороба”

Джерело: сформовано автором.

Запровадження автоматизованої системи обліку виробничих запасів з урахуванням аграрної специфіки є одним із ключових напрямів удосконалення управлінських та облікових процесів у ФГ “Кут Хлібороба”. Сільськогосподарське виробництво характеризується сезонністю, великою номенклатурою матеріалів (насіння, добрива, паливо, запчастини, корми тощо) та потребою у точному контролі їх руху на кожному етапі – від закупівлі до

фактичного використання в полі чи на фермі. Традиційні форми обліку, що базуються на ручному введенні даних або використанні універсальних таблиць, не дозволяють своєчасно виявляти втрати, надлишки або неефективне використання ресурсів. Тому впровадження галузевої автоматизованої системи дозволить суттєво підвищити якість і оперативність облікової інформації.

Одним із можливих рішень є застосування програмного забезпечення, яке адаптоване до потреб аграрного сектору, наприклад, таких як AgroZvit, Soft.Farm, Cropio, AgroOnline або інші сучасні українські платформи, що інтегрують функції бухгалтерського, управлінського та складського обліку. Такі системи дають змогу фіксувати рух виробничих запасів у розрізі підрозділів, культур, полів чи технологічних операцій [42, с. 45]. Це забезпечує прозорість і точність даних, а також формування звітності у режимі реального часу. Крім того, автоматизований облік дозволяє уникнути дублювання інформації та знизити навантаження на працівників бухгалтерії.

Застосування автоматизованої системи дає змогу здійснювати ефективний контроль за залишками матеріалів, виявляти нераціональні витрати, оперативно формувати потреби у поповненні запасів, планувати закупівлі відповідно до виробничих графіків. У результаті ФГ “Кут Хлібороба” зможе не лише оптимізувати управління виробничими ресурсами, а й знизити витрати, підвищити економічну ефективність діяльності, що є особливо важливим в умовах ринкової нестабільності та зростання цін на ресурси.

Запровадження штрихкодування та RFID для контролю руху виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” є сучасним і ефективним кроком до автоматизації складських процесів та підвищення точності обліку. Цей напрям передбачає використання технологій штрихкодування або радіочастотної ідентифікації (RFID) для маркування кожної одиниці товарно-матеріальних цінностей, що надходять на підприємство, переміщуються між підрозділами чи використовуються у виробництві. Завдяки цьому забезпечується повна прозорість руху запасів, а також значне скорочення помилок, пов’язаних з людським фактором під час введення та обробки інформації.

Сканування штрихкодів або RFID-міток дозволяє миттєво фіксувати фактичне місцезнаходження матеріалів, час і місце їх використання, відповідальну особу та інші необхідні параметри. Ця інформація автоматично передається до єдиної облікової системи, оновлюючи складські залишки та формуючи аналітичну звітність у реальному часі [43]. Особливо актуальним для аграрного підприємства є можливість відстеження руху насіння, мінеральних добрив, засобів захисту рослин, ПММ, запасних частин тощо з точністю до поля або технічного об'єкта, де вони застосовуються.

Упровадження таких технологій не лише підвищує оперативність обліку, а й сприяє запобіганню крадіжкам, несанкціонованим списанням та втратам запасів. Крім того, це значно полегшує проведення інвентаризацій, дозволяє зменшити витрати на облік і контроль, а також підвищити довіру до даних внутрішнього управлінського обліку. Таким чином, запровадження штрихкодування або RFID в умовах ФГ “Кут Хлібороба” створює основу для побудови прозорої, технологічної та економічно ефективної системи управління матеріальними ресурсами.

Інтеграція системи фінансового обліку з управлінським у ФГ “Кут Хлібороба” є важливим кроком для підвищення якості та оперативності прийняття управлінських рішень. Така інтеграція передбачає створення єдиної платформи, де дані фінансового обліку автоматично узгоджуються та доповнюються інформацією з управлінського обліку. Це дозволяє керівництву підприємства отримувати повну, достовірну та своєчасну інформацію про фінансовий стан, витрати, доходи, а також про рух виробничих запасів, що є основою для оптимізації ресурсів.

Для аграрного підприємства, такого як ФГ “Кут Хлібороба”, інтеграція особливо актуальна через сезонність виробничих процесів і різноманітність видів ресурсів, що використовуються. Завдяки об'єднанню двох видів обліку можна більш точно аналізувати собівартість продукції, контролювати витрати на виробничі запаси, прогнозувати фінансові потоки та планувати закупівлі. Це

зменшує ризики переzapasів або дефіциту матеріалів, сприяє раціональному використанню ресурсів та підвищенню загальної ефективності виробництва.

Впровадження інтегрованої системи також сприяє автоматизації багатьох рутинних процесів, зменшуючи навантаження на бухгалтерів і менеджерів. Знижується ймовірність помилок при перенесенні даних, підвищується прозорість обліку і контролю, що в свою чергу зміцнює довіру до звітності з боку власників та інвесторів. Таким чином, інтеграція систем фінансового та управлінського обліку у ФГ “Кут Хлібороба” є дієвим інструментом для підвищення якості управління підприємством і забезпечення його сталого розвитку.

Використання хмарних технологій для зберігання та доступу до облікової інформації у ФГ “Кут Хлібороба” відкриває нові можливості для оптимізації процесів обліку і контролю виробничих запасів. Завдяки хмарним сервісам підприємство отримує доступ до актуальної інформації в режимі реального часу з будь-якої точки світу, що особливо важливо для аграрного бізнесу з урахуванням сезонності та географічної розподіленості об’єктів. Збереження даних у хмарі забезпечує їх безпеку, надійність та захист від втрати, що є критично важливим для ведення точного обліку.

Інтеграція хмарних технологій дозволяє автоматизувати обмін інформацією між різними підрозділами підприємства, а також із зовнішніми контрагентами, такими як постачальники і покупці [44, с. 288]. Це сприяє підвищенню оперативності управлінських рішень, оскільки керівники отримують своєчасні дані про запаси, закупівлі, продажі і фінансові результати. Крім того, хмарні платформи легко масштабуються відповідно до потреб підприємства, що дозволяє без додаткових витрат адаптувати систему обліку до зростання чи змін у структурі ФГ “Кут Хлібороба”.

Використання хмарних технологій також значно знижує витрати на ІТ-інфраструктуру, оскільки відпадає необхідність у дорогому серверному обладнанні та його обслуговуванні. Оновлення програмного забезпечення відбувається автоматично, що забезпечує постійне використання сучасних

функціональних можливостей без простоїв. Таким чином, хмарні технології сприяють підвищенню гнучкості, безпеки та ефективності обліку і контролю виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба”, що є важливим фактором для конкурентоспроможності підприємства на сучасному ринку.

Впровадження системи планування потреб у запасах у ФГ “Кут Хлібороба” є важливим кроком для підвищення ефективності управління матеріальними ресурсами підприємства. Така система дозволяє заздалегідь прогнозувати обсяги необхідних виробничих запасів з урахуванням сезонних коливань, особливостей аграрного циклу та очікуваного обсягу виробництва. Це допомагає уникнути як надлишків, що призводять до заморожування коштів і втрат, так і дефіциту, який може зупинити виробничий процес.

Основою такої системи є використання сучасних програмних продуктів, які аналізують історичні дані про споживання матеріалів, поточні запаси, строки постачання і виробничі плани. Автоматизоване планування забезпечує точний розрахунок потреб у запасах, оптимізує їх формування і підтримання необхідного рівня. Завдяки цьому підприємство зможе оперативно реагувати на зміни ринкової кон’юнктури та внутрішніх виробничих процесів, що позитивно вплине на загальну ефективність діяльності [45, с. 122].

Впровадження системи планування також сприяє підвищенню контролю над рухом запасів і зменшенню ризиків, пов’язаних з їх зберіганням і використанням. Забезпечення своєчасного надходження необхідних матеріалів зменшує втрати через псування чи застарівання, а також покращує фінансові показники підприємства. Таким чином, ця система є важливим інструментом для раціонального управління виробничими запасами та підвищення конкурентоспроможності ФГ “Кут Хлібороба”.

Застосування аналітичних модулів для контролю ефективності використання запасів у ФГ “Кут Хлібороба” є ключовим напрямком удосконалення обліку та управління матеріальними ресурсами. Аналітичні модулі дозволяють систематично збирати, обробляти та аналізувати дані про рух виробничих запасів, їх витрати, а також відповідність фактичних показників

плановим. Завдяки цьому можна оперативно виявляти неефективне використання матеріалів, перевитрати чи затримки у постачанні, що сприяє швидкому прийняттю управлінських рішень.

Впровадження таких модулів на базі сучасних програмних комплексів забезпечує автоматизацію процесів контролю і звітності, зменшує людський фактор і ризики помилок у розрахунках [46, с. 265]. Аналітичні системи надають можливість деталізованого аналізу за різними параметрами, такими як види запасів, підрозділи підприємства, періоди використання. Це дозволяє ФГ “Кут Хлібороба” більш точно оцінювати ефективність використання запасів і знаходити резерви для оптимізації виробничих процесів.

Крім того, застосування аналітичних модулів сприяє підвищенню прозорості управлінського обліку, що важливо для планування та прийняття стратегічних рішень. Завдяки детальній аналітиці керівництво підприємства отримує інструменти для прогнозування потреб у запасах, коригування закупівельних політик та зниження витрат, що у результаті підвищує загальну конкурентоспроможність і фінансову стабільність ФГ “Кут Хлібороба”.

Узагальнюючи викладене, можна констатувати, що удосконалення обліку і контролю виробничих запасів із застосуванням сучасних цифрових технологій є надзвичайно важливим кроком для підвищення ефективності управління матеріальними ресурсами у ФГ “Кут Хлібороба”. Впровадження автоматизованих систем, інтеграція управлінського та фінансового обліку, використання штрихкодування і RFID-технологій, а також хмарних сервісів і аналітичних модулів створюють міцну основу для прозорого, оперативного і точного контролю за рухом запасів. Це дозволяє не лише зменшити витрати, уникнути надлишків і дефіцитів, а й підвищити швидкість та якість прийняття управлінських рішень.

Застосування таких технологічних рішень у сільськогосподарському виробництві має особливе значення через сезонність, різноманітність ресурсів і специфіку виробничих процесів. Раціональне управління запасами, ґрунтоване на цифровій трансформації, забезпечує гнучкість підприємства у реагуванні на

ринкові виклики, підвищує його конкурентоспроможність і сприяє сталому розвитку. Отже, комплексний підхід до модернізації обліку й контролю запасів стає одним із пріоритетів для ФГ “Кут Хлібороба” на шляху до ефективного та інноваційного ведення аграрного бізнесу.

Висновок до розділу 3

Аналіз динаміки виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за період 2021-2023 рр. показав суттєві коливання у загальному обсязі запасів, що відображає адаптивність підприємства до змін у виробничому середовищі та ринкових умовах. Стрімке зростання запасів у 2022 р. було пов’язане з підвищеною закупівельною активністю та підготовкою до розширення виробництва, тоді як суттєве скорочення у 2023 р. свідчить про оптимізацію ресурсного забезпечення та прагнення до раціонального управління матеріальними ресурсами. Така динаміка дозволяє зробити висновок про гнучкість підприємства у реагуванні на зовнішні виклики та внутрішні потреби виробничого процесу.

Структурний аналіз запасів свідчить про збереження основних пріоритетів у матеріально-технічному забезпеченні підприємства, незважаючи на зміну обсягів. Зменшення запасів насіння, добрив та ЗЗР свідчить про оптимізацію агротехнологічних процесів та більш точне планування закупівель, тоді як зростання питомої ваги паливно-мастильних матеріалів і інших допоміжних ресурсів відображає посилену увагу до технічного забезпечення. Загалом, аналіз підтверджує, що ФГ “Кут Хлібороба” прагне до збалансованого управління виробничими запасами, що сприяє підвищенню ефективності виробництва та мінімізації ризиків у аграрному циклі.

Аналіз ефективності використання виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за 2022-2023 рр. показав суттєве покращення у раціональному управлінні матеріальними ресурсами. Значне зростання матеріаловіддачі та зниження матеріаломісткості свідчать про підвищення продуктивності використання запасів і зменшення витрат на виробництво одиниці продукції. Прибуток на кожну гривню витрачених матеріалів збільшився у чотири рази, що підтверджує високу економічну ефективність.

Коефіцієнт оборотності виробничих запасів зріс майже у 4,8 раза, а тривалість їх обороту скоротилася більш ніж у 4,7 раза, що свідчить про швидке і оптимальне використання запасів у виробничому процесі. Відповідно,

підприємство зменшило середньорічну вартість запасів, уникаючи надлишків та знижуючи витрати на зберігання. Високий коефіцієнт ефективності використання виробничих запасів підтверджує збалансовану політику матеріально-технічного забезпечення.

Удосконалення обліку і контролю виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за допомогою сучасних цифрових технологій, таких як автоматизовані системи, RFID, хмарні сервіси та аналітичні модулі, є ключовим фактором підвищення ефективності управління матеріальними ресурсами, що забезпечує своєчасний, точний та прозорий облік, зменшує витрати і втрати, сприяє обґрунтованому прийняттю управлінських рішень, підвищує конкурентоспроможність підприємства і створює міцну основу для сталого розвитку в умовах сезонності та специфіки аграрного виробництва.

ВИСНОВОК

Дослідивши облік і контроль виробничих запасів у сільськогосподарських підприємствах, зроблено наступні висновки:

1. Виробничі запаси є ключовим елементом ресурсного забезпечення сільськогосподарських підприємств, оскільки вони забезпечують безперервність і ефективність основних виробничих процесів. Класифікація запасів базується на їх функціональному призначенні та характері використання, що включає різні категорії матеріальних цінностей: засоби праці, предмети праці, паливно-мастильні матеріали, насіння, добрива, кормові культури тощо. Ці запаси використовуються для забезпечення вирощування, обробки та зберігання сільськогосподарської продукції.

2. Методологія обліку виробничих запасів у сільському господарстві передбачає застосування відповідних облікових стандартів, принципів і методів, які дозволяють забезпечити точність, своєчасність і прозорість облікової інформації. Особливу увагу приділяють оцінці вартості запасів, що полягає у визначенні їх грошової вартості на основі об'єктивних даних, що відображають ринкову або первісну вартість матеріальних цінностей, які знаходяться на складі або у виробничому процесі.

3. Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів в Україні є важливою складовою фінансово-господарської діяльності підприємств, особливо у сільському господарстві, де запаси займають значну частину активів. Це регулювання здійснюється на різних рівнях і забезпечує правову базу для організації обліково-аналітичних процедур і практик, що сприяє точності, достовірності та ефективності управління виробничими запасами у аграрних підприємствах.

4. Організація обліку виробничих запасів є ключовим інструментом забезпечення ефективної роботи підприємства. На прикладі ФГ “Кут Хлібороба” видно, що дотримання внутрішньої облікової політики, впровадження сучасних інформаційних систем та контроль документообігу сприяють не лише

підвищенню точності облікових даних, але й оперативності прийняття управлінських рішень. Раціональний облік запасів забезпечує оптимальне використання ресурсів, зниження витрат і покращення економічної стабільності господарства. Системний підхід до організації облікового процесу, який охоплює всі етапи руху виробничих запасів – від їх надходження до списання у виробництво – є запорукою достовірності фінансової звітності та ефективного управління ресурсами. Удосконалення існуючих механізмів обліку, розширення автоматизації та інтеграція облікових систем з управлінськими потребами сприятимуть подальшому розвитку підприємства та підвищенню його конкурентоспроможності на аграрному ринку.

5. Методика обліку виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” представляє собою комплексну систему, що забезпечує повний контроль за матеріальними ресурсами на всіх етапах їх руху – від надходження на склад до використання у виробництві” з відповідними субрахунками, а також рахунків 22, 23 і 27, господарство веде детальний облік різних видів матеріалів, що підвищує прозорість, оперативність аналізу та ефективність управління ресурсами. Особлива увага приділяється обліку транспортно-заготівельних витрат і належному документуванню господарських операцій, що дозволяє точно формувати собівартість продукції та фінансові результати.

6. Організація внутрішнього контролю виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” є важливою умовою ефективного управління матеріальними ресурсами, яка забезпечує достовірність облікових даних, знижує ризики втрат, крадіжок і нецільового використання запасів. Завдяки системному підходу, що включає документальний і фізичний контроль, регулярні інвентаризації та перевірки, господарство створює стабільні умови для безперебійного функціонування виробничого процесу. Важливо також дотримуватися процедур оцінки запасів, коректного формування їх собівартості та відповідності облікових даних фінансовій звітності, що підвищує фінансову прозорість підприємства.

7. Аналіз динаміки виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за 2021-2023 рр. виявив значні коливання у загальному обсязі запасів, що свідчить про адаптивність підприємства до змін виробничого середовища та ринкових умов: стрімке зростання запасів у 2022 р. пов’язане з активною закупівельною діяльністю та розширенням виробництва, а суттєве скорочення у 2023 р. – з оптимізацією ресурсного забезпечення і раціональним управлінням матеріалами. Структурний аналіз показує збереження основних пріоритетів у матеріально-технічному забезпеченні, де зменшення запасів насіння, добрив та ЗЗР свідчить про покращення агротехнологічного планування, а збільшення питомої ваги паливно-мастильних матеріалів – про підвищену увагу до технічного забезпечення. Загалом, це підтверджує прагнення ФГ “Кут Хлібороба” до збалансованого управління запасами, що сприяє підвищенню ефективності виробництва та мінімізації ризиків у аграрному циклі.

8. Аналіз ефективності використання виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” за 2022-2023 рр. засвідчив суттєве покращення раціонального управління матеріальними ресурсами: значне зростання матеріаловіддачі та зниження матеріаломісткості свідчать про підвищення продуктивності та зменшення витрат на виробництво одиниці продукції, а чотириразове збільшення прибутку на кожну гривню витрачених матеріалів підтверджує високу економічну ефективність. Крім того, коефіцієнт оборотності запасів зріс майже у 4,8 раза, а тривалість їх обороту скоротилася більш ніж у 4,7 раза, що свідчить про швидке та оптимальне використання запасів, зменшення середньорічної вартості запасів, уникнення надлишків і зниження витрат на їх зберігання, що загалом підтверджує збалансовану політику матеріально-технічного забезпечення підприємства.

9. Вдосконалення обліку та контролю виробничих запасів у ФГ “Кут Хлібороба” із застосуванням сучасних цифрових технологій – таких як автоматизовані системи, RFID, хмарні сервіси та аналітичні модулі – виступає ключовим чинником підвищення ефективності управління матеріальними ресурсами. Це забезпечує своєчасний, точний і прозорий облік, знижує витрати

й втрати, сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, підвищує конкурентоспроможність підприємства та формує надійну базу для сталого розвитку з урахуванням сезонності та особливостей аграрного виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хоменко Н.В. Товарні запаси: проблеми обліку, контролю та звітності: монографія. Полтава : РВВ ПУСКУ, 2008. 153 с.
2. Дмитренко А.В. Економічна сутність поняття “виробничі запаси”. Економіка і регіон. 2016. № 2. С. 149–152.
3. Василенко В.О., Ткаченко І.Т. Виробничий (операційний) менеджмент: [навчальний посібник]. К. : ЦУЛ, 2007. 532 с.
4. Економічна енциклопедія : у трьох т. / [за ред. С.В. Мочерного]. Т 1. К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. 864 с.
5. Багрій К.Л. Поняття матеріальних запасів підприємства: необхідність їх створення. Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Чернівці : Книги XXI, 2009. Вип. IV Економічні науки. С. 104–109.
6. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік: [навчальний посібник]. К. : Центр навчальної літератури, 2004. 464 с.
7. Атамас П. Облік у Бюджетних установах: навчальний посібник для студента. К.: Центр учбової літератури, 2009. 288 с.
8. Канєва Т. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навчальний посібник для студента. К.: Центр учбової літератури, 2004. 180 с.
9. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту: [навч. посіб]. К.: Каравела, 2004. 568 с.
10. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 “Запаси”: наказ Міністерства фінансів України від 21 грудня 1999 р. № 893/4186. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
11. Роєва О.С. Розвиток підходів до класифікації виробничих запасів на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2016. Вип. 29. С. 163–169.
12. Пушкар М.С. Метатеорія обліку або якою повинна стати теорія: [монографія]. Тернопіль: Карт-бланш, 2007. 359 с.

13. Вудвуд В. В., Козакова І. Ф. Резерви зниження собівартості продукції як один із напрямків підвищення ефективності функціонування підприємства *Інноваційна економіка*. 2013. № 8. С. 100-103.

14. Жук В.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки: [монографія]. К.: ННЦ ІАЕ, 2009. 648 с.

15. Пінчук Н. М. Економічна оцінка природних ресурсів. *Фінанси України*. 2005. № 5. С. 20–28.

16. Ульянченко О.В. Ресурсний потенціал України: управлінський аспект: монографія. Суми : Довкілля, 2010. 383 с.

17. Трегобчук В. та ін. Відтворення та ефективне використання ресурсного потенціалу лісового господарства (теоретичні та практичні аспекти). Київ : Інститут економіки НАН України, 2003. 259 с.

18. Вініченко І.І., Сорока Ю.О. Ефективність використання ресурсного потенціалу лісгосподарських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 22. С. 34–37.

19. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

20. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

21. НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” № 73 від 07.02.2013 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

22. НП(С)БО 16 “Витрати” № 318 від 31.12.1999 р URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>

23. Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань № 879 від 02.09.2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>

24. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) 09.07.2007 № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text>

25. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства від 27 червня 2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text>

26. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>

27. Омецінська І. Облікова інформація: економічна сутність та критерії якості. Вісник Тернопільського національного економічного університету. № 3, 2016. С. 131-141.

28. Левченко З. М Організація бухгалтерського обліку виробничих запасів аграрного підприємства. Економіка і суспільство. 2016. Випуск № 3. С. 517-521.

29. Даньків Й. А. Бухгалтерський облік в галузях економіки. К.: Знання Прес, 2003. 206 с.

30. Ластовецький В. О. Галузевий бухгалтерський облік: проблеми теорії і практики. Чернівці: Прут, 2015. 200 с.

31. Лишиленко А. В. Бухгалтерський облік: підручник. К. : Центр учбової літератури, 2011. 712 с.

32. Крупка Я. Д. Облік як основа контролю витрат за місцями їх виникнення та сферами діяльності. Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції: зб. наук. праць. 2011. Вип. XVI, № 4. С. 168-179.

33. Косовець Г. М. Методичні аспекти оцінки забезпеченості овочепереробних підприємств якісною сировиною. Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. 2013. № 1- 2(2). С. 266-277.

34. Костенко О. М. Управлінський облік – інформаційна система прийняття рішень. Агросвіт. № 1. 2013. С. 26-30.

35. Моссаковський В. Система контролю витрат виробництва за сучасних умов. Бухгалтерський облік і аудит. 2002. № 9. С. 16–20.

36. Нападовська Л. В. Управлінський облік: [монографія]. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. 356 с.

37. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства: навч. посібник. К.: Кондор, 2007. 180 с.

38. Купріна Н.М., Терепенчук В.В. Особливості економічного аналізу фінансових результатів діяльності промислового підприємства. *Науковий вісник. Науки: економіка, політологія, історія*. 2010. С. 91-100.
39. Мошенський С. З. Економічний аналіз: підручник для студ. економ. спец. вищ. навч. закл. Житомир: Рута, 2017. 104 с.
40. Мних Є. В. Економічний аналіз: навч. посібник. Львів: Україна, 2016. 144 с.
41. Павлова І. Автоматизація процесу бухгалтерського обліку як засіб підвищення його ефективності. 2010. URL: http://www.rusnauka.com/7_NMIV_2010/Informatica/60136.doc.htm
42. Пісьмаченко Л., Васильєва В., Яковенко І. Сучасні інформаційні технології обліку та аудиту в управлінні компаніям. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 9. С. 43-47
43. Плаксієнко В., Ліпський Р. Бухгалтерський облік в управлінні компаніям: проблеми теорії і практики. 2018. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/7.2/039.pdf>
44. Поліщук О. Особливості застосування комп'ютерних технологій для автоматизації бухгалтерського обліку в організаціях. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2014. № 11(2). С. 287-293.
45. Смуглякова В. Проблеми та перспективи автоматизації бухгалтерського обліку. *Управління розвитком*. 2013. № 5. С. 121-123.
46. Тітова О., Бородіна О. Аналіз обґрунтованості інформатизації та комп'ютеризації діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економічний аналіз*. 2014. № 18(2). С. 262-268.

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 25 "Спрощена фінансова
звітність"
(пункт 4 розділу І)

Фінансова звітність малого підприємства

Підприємство

Дата (рік, місяць, число)

ФГ "КУТ ХЛІБОРОБА"

за ЄДРПОУ

Територія ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

за КАТОТГГ

Організаційно-правова форма господарювання Фермерське господарство

за КОПФГ

Вид економічної діяльності Вирощування зернових та технічних культур

за КВЕД

Середня кількість працівників, осіб 10

Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком

Адреса, телефон вулиця ВЕСЕЛА, буд. 11, с. ГРАБИЧАНКА, ТЛУМАЦЬКИЙ РАЙОН, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА обл., 78020, Україна

Коди		
2023	01	01
39646635		
UA2604035010064718		
110		
01.11		

1.Баланс на 31 грудня 2022 р.

Актив		Форма № 1-м	Код за ДКУД	1801006
		Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I		2	3	4
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи		1000	-	-
Первісна вартість		1001	-	-
Накопичена амортизація		1002	(-)	(-)
Незавершені капітальні інвестиції		1005	-	-
Основні засоби :		1010	7 525,9	9 762,3
первісна вартість		1011	9 777,1	14 033,7
знос		1012	(2 251,2)	(4 271,4)
Довгострокові біологічні активи		1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції		1030	-	-
Інші необоротні активи		1090	-	-
Усього за розділом I		1095	7 525,9	9 762,3
II. Оборотні активи				
Запаси :		1100	2 443,3	4 198,3
у тому числі готова продукція		1103	720,0	-
Поточні біологічні активи		1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги		1125	6 457,4	8 501,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом		1135	466,6	-
у тому числі з податку на прибуток		1136	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість		1155	1 258,7	-
Поточні фінансові інвестиції		1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти		1165	524,5	1 036,7
Витрати майбутніх періодів		1170	28,0	-
Інші оборотні активи		1190	160,0	532,3
Усього за розділом II		1195	11 338,5	14 268,5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття		1200	-	-
Баланс		1300	18 864,4	24 030,8

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5,0	5,0
Додатковий капітал	1410	-	-
Резервний капітал	1415	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	11 518,6	14 775,0
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Усього за розділом I	1495	11 523,6	14 780,0
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	2 130,9	2 130,9
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	1 859,3	3 644,6
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	-
товари, роботи, послуги	1615	1 022,3	1 366,4
розрахунками з бюджетом	1620	58,3	156,2
у тому числі з податку на прибуток	1621	-	-
розрахунками зі страхування	1625	11,7	31,7
розрахунками з оплати праці	1630	44,6	124,7
Доходи майбутніх періодів	1665	947,7	947,7
Інші поточні зобов'язання	1690	1 266,0	848,6
Усього за розділом III	1695	5 209,9	7 119,9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
Баланс	1900	18 864,4	24 030,8

2. Звіт про фінансові результати
за Рік 2022 р.

Стаття		Форма № 2-м	Код за ДКУД	1801007
		За звітний період	За аналогічний період попереднього року	
1	2	3	4	
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	16 882,9	24 279,2	
Інші операційні доходи	2120	-	-	
Інші доходи	2240	-	-	
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	16 882,9	24 279,2	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(13 214,6)	(19 003,9)	
Інші операційні витрати	2180	(285,7)	(385,4)	
Інші витрати	2270	(126,2)	(198,5)	
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(13 626,5)	(19 587,8)	
Фінансовий результат до оподаткування (2280 – 2285)	2290	3 256,4	4 691,4	
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)	
Чистий прибуток (збиток) (2290 – 2300)	2350	3 256,4	4 691,4	

Керівник

(підпис)

Налисник Іванна Іванівна

(ініціал, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

Налисник Іванна Іванівна

(ініціал, прізвище)

¹ Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад

Продовження додатку А

Додаток 1
до Національного положення
(стандарту) бухгалтерського обліку 25
«Спрощена фінансова звітність»
(пункт 4 розділу I)

Фінансова звітність малого підприємства

		КОДИ		
		2024	01	01
Підприємство	ФГ "КУТ ХЛИБОРОБА"	за СДРПОУ		
Територія	ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА	за КАТОТТГ ¹		
Організаційно-правова форма господарювання	Фермерське господарство	за КОПФГ		
Вид економічної діяльності	Вирощування зернових та технічних культур	за КВЕД		
Середня кількість працівників, осіб	6			
Одиниця виміру: тис. грн з одним десятковим знаком				
Адреса, телефон	вулиця ВЕСЕЛА, буд. 11, с. ГРАБИЧАНКА, ТЛУМАЦЬКИЙ РАЙОН, ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА обл., 78020, Україна			

1. Баланс на 31.12.2023 р.

		Форма № 1-м	Код за ДКУД	1801006
Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду	
I	2	3	4	
I. Необоротні активи				
Нематеріальні активи	1000	0.0	0.0	
первісна вартість	1001	0.0		
накопичена амортизація	1002	(0.0)	()	
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0.0		
Основні засоби:	1010	9762.3	21055.0	
первісна вартість	1011	14033.7	27917.1	
знос	1012	(4271.4)	(6862.1)	
Довгострокові біологічні активи	1020	0.0		
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	0.0		
Інші необоротні активи	1090	0.0		
Усього за розділом I	1095	9762.3	21055.0	
II. Оборотні активи				
Запаси:	1100	4198.3	10167.1	
у тому числі готова продукція	1103	0.0	7866.0	
Поточні біологічні активи	1110	0.0		
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1125	8501.2	12553.1	
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	0.0		
у тому числі з податку на прибуток	1136	0.0		
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	0.0	3990.0	
Поточні фінансові інвестиції	1160	0.0		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1036.7	1043.8	
Витрати майбутніх періодів	1170	0.0		
Інші оборотні активи	1190	532.3	333.8	
Усього за розділом II	1195	14268.5	28087.8	
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0.0		
Баланс	1300	24030.8	49142.8	

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	5.0	5.0
Додатковий капітал	1410	0.0	
Резервний капітал	1415	0.0	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	14775.0	36735.8
Неоплачений капітал	1425	(0.0)	()
Усього за розділом I	1495	14780.0	36740.8
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	1595	2130.9	6783.7
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	1600	3644.6	479.6
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0.0	
товари, роботи, послуги	1615	1366.4	129.6
розрахунками з бюджетом	1620	156.2	74.9
у тому числі з податку на прибуток	1621	0.0	
розрахунками зі страхування	1625	31.7	
розрахунками з оплати праці	1630	124.7	
Доходи майбутніх періодів	1665	947.7	947.7
Інші поточні зобов'язання	1690	848.6	3986.5
Усього за розділом III	1695	7119.9	5618.3
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.0	
Баланс	1900	24030.8	49142.8

2. Звіт про фінансові результати

за Рік 2023 р.

Форма N 2-м

Код за КУД

1801007

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	44144.3	16882.9
Інші операційні доходи	2120		0.0
Інші доходи	2240		0.0
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	44144.3	16882.9
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(21895.3)	(13214.6)
Інші операційні витрати	2180	()	(285.7)
Інші витрати	2270	(288.2)	(126.2)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(22183.5)	(13626.5)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	21960.8	3256.4
Податок на прибуток	2300	()	(0.0)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	21960.8	3256.4

Керівник

(підпис)

Головний бухгалтер

(підпис)

Написник Іванна Іванівна

(ініціали, прізвище)

Написник Іванна Іванівна

(ініціали, прізвище)

¹ Кошикатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.